

THE BRITISH ESPERANTIST

WITH WHICH IS
INCORPORATED

"THE ESPERANTIST"

THE OFFICIAL ORGAN OF THE BRITISH ESPERANTO ASSOCIATION.

Vol. X.—No. 117.

SEPTEMBER, 1914.

[Price 3d.]

PERMANENT ANNOUNCEMENTS.

The Reading Room at Headquarters is open each day from 10 a.m. to 6 p.m. (Saturdays, till 1 p.m.). All the Esperanto magazines; 200 volumes of literature.

Lantern Slides for lecturers are sent to approved persons. More than 300 representative pictures. Conditions of loan and list may be obtained from the Curator, Mr. H. A. EPSTEIN, c/o B.E.A., 17, Hart Street, W.C.

Wall Charts for lecturers are sent out on loan free of all charge except carriage. Apply to the Secretary for particulars.

International Correspondence is most desirable to maintain uniform style among Esperantists of different countries. It is easy to open up correspondence on any subject. See our "F.K.I." columns.

Propagandists should note and index the various points of progress recorded in THE BRITISH ESPERANTIST each month, and thus supply themselves with the information

necessary when giving addresses or writing to the Press. The following articles should be earmarked:—

Vol. V. (1909), pp. 9, 15, 16, 30, 32, 39, 52, 71, 78, 95, 98, 111, 130, 131, 149, 158, 168, 178, 216, 236. Vol. VI. (1910), pp. 9, 18, 37, 51, 57, 76, 98, 114, 119, 129, 150, 152, 159, 177, 200. Vol. VII. (1911), pp. 30, 31, 85, 92, 141, 176, 183, 186, 198, 212, 219, 233.

Lecturers and Debaters are strongly advised to consult, besides the articles noted in "B.E.," the following works:—"International Language," Zamenhof—A. E. Wackrill; "International Language," Dr. W. J. Clark; "Por kaj Kontraŭ Esperanto," D-ro. Vallienne; "The Passing of Babel," Bernard Long, B.A.

Propaganda Meetings.—Local workers are urged to visit the Secretaries of Y.M.C.A.'s, Debating, Literary, and Social Societies, with the object of arranging an Esperanto Evening. The Secretary of the

B.E.A. will endeavour to engage the services of a Lecturer, if requested.

New Groups might be formed in dozens of towns where there are already many isolated Esperantists. Friends in such places who are willing to give their services to this end are invited to notify the B.E.A., when all possible help will be given them.

"The British Esperantist."—Bound volumes for reading practice or presentation may be obtained as follows:—Vol. III. (1907), 2s. 6d.; Vols. IV.—IX. (1908-13), 4s. each. All post free.

Members are entitled to receive for propaganda extra copies of THE BRITISH ESPERANTIST at the rate of 4 for 6d., post free. This privilege applies only to copies of the gazette at least one month old.

Public Libraries.—Copies of B.E. will be sent free every month on application by the Librarian.

THE BRITISH ESPERANTO ASSOCIATION (Inc.), 17, HART STREET, LONDON, W.C.

List of Affiliated Societies and Groups on Pages ii. and iii.

GROUPS AND SOCIETIES AFFILIATED TO THE B.E.A.

*Order of Information.—Group; Secretary; Place of Meeting, Day, and Hour.
Denotes New Group.*

- Accrington.**—Miss M. WHITEMOSS, 3, Marlborough-st.—Mechanics' Institute, Mon., 7.
- Adelaide (S. Australia).**—W. D. SMITH, G.P.O., Adelaide—Mon.
- Aldershot and Farnham.**—J. H. WRIGHT, 52, Church-rd.—Altern. West End Boys' School, Aldershot (Tues.), and West-st. Girls' School, Farnham (Thur.).
- Banbury.**—Mrs. BRAGGINS, 18, Calthorpe-rd.—At the house of Mrs. Gillett, "The Elms," Tues. 8—9.
- Barrow-in-Furness.**—W. BARRIE, 20, St. George's-ter.—"Carona Café," Wed., 7.30—9.30.
- Bath.**—E. R. BLACKETT, 15, Southgate-st.
- Belfast.**—F. FARRINGTON, 7, Fitzwilliam-ave.
- Bexhill-on-Sea.**—C. W. HARRIS, 38, Sackville-rd.
- Birkenhead.**—Miss E. THOMAS, 104, Raffles-rd.—The King's Café, Grange-rd., Thurs., 8. Socials, 1st Thur. in month.
- Birmingham.**—CEDRIC F. WHITE, 8, Stanmore-rd., Edgbaston.—Quadrant Chambers, New-st., every evening.
"Nia Rondeto."—Rev. W. A. TODD, 16, Needham-st., Nechells.
- Blackburn.**—HARRY FLINT, 36, Clifton-st.—Friends' Meeting Ho. at King-st., Wed., 8.
- Blackpool.**—Miss A. C. AMBLER, 31, Bela Grove.
- Bognor.**—G. NELSON TRAVIS, "Avilion," Highfield.—Queen's Hall, 1st and 3rd Thur., 8.
- Bolton.**—J. BIRTWISTLE, 236, Turton-rd., Bradshaw.—Vegetarian Restaurant, Newport-st., Thur., 7.30.
- Bradford.**—J. A. CALVERT, 115, Legram's-lane.
- Brighouse.**—Miss A. ASPINALL, 4, Halifax-rd., Slead Syke.—Wright's Café, Commercial-st., Fri., 8.
- Brighton & Hove.**—Miss EKLUND, 9, West-drive, Queen's-park.—School of Elocution, 10, Old Steine, Tues., 7.
- Buckhurst Hill (Essex).**—Miss N. A. STACEY, "Woodthorpe."—"Woodthorpe," 1st Wed., at London Club, 3rd Fri., 8.
- Burnley.**—H. TOMS, 148, Branch-rd.—Victoria Rooms, Hargreave-st., Daily.
- Bury.**—Miss L. BURTON, 14, Hurst-st.—Girton Hall, Manchester-rd., Wed., 8.
- Buxton.**—Mrs. LANGLEY, "Brancepeth," Market-st.—Meeting Place: Write Sec.
- Cambridge (Verda Stelo).**—Miss BARBARA SMITH, 88, Norwich-st.
- Cannock.**—Miss M. A. WALKER, Walhouse.—Parish Room, Tues., 7.
- Cape Town.**—Miss E. CASH, 62, Sir Lowry-rd.
- Cheltenham.**—W. G. Phipps, "Marston," Langdon-rd.—"Orme Chambers," North Street, Tues., 7.30.
- Chester.**—J. W. DOBSON, 27, Brook-st.—People's Hall, Delawere-st., Mon., 8.
- Coleraine.**—Mrs. M. HAZLETT, Belfast Bank Ho., Diamond.—Irish Society's Schools, Thur., 8.
- Colne (Lancashire).**—J. R. WRIGGLESWORTH, 6, Rutland-st.—Royal Arcade Chambers, daily.
- Coventry.**—Miss C. O. TAYLOR, "Espero," Stanway-rd., Earlsdon.—Same address, Mon.
- Darlington.**—Mrs. G. P. WOOF, 8, Larchfield-st.
- Deal.**—HERBERT SEWELL, College-rd. Post Office.
- Derby.**—J. POTTER, Jun., 4, The Strand.
- Devonport (Royal Navy, H.M.S. "Impregnable").**—PERCIVAL CARTER, R.N.—Mon., 12.30 p.m.
- Doncaster.**—W. R. JENNINGS, 40, Cartwright-st.—55B, Hallgate, Tues. and Thur.
- Dorking.**—G. F. SANDERS, Holmwood Farm, Fri.
- Dover.**—W. CHITTY, Mildura, Park-ave.
- Dublin Modern Languages Soc. (Esp. Sec.).**—CHARLES P. BLACKHAM, 14, Garville Av., Rathgar, co. Dublin.—Linco'n Chambers, Linco'n-place, Fri., 8.
- Dundee.**—ALFRED A. SLIDERS, 10, Whitehall-st.
- Dunstable.**—J. COLLETT, 13, Victoria-st.—Marchant's Room, Fri., 7.
- Eastbourne.**—JOHN P. NIX, 2, Terminus-rd.—Gro-venor Restaurant, Terminus-rd., 1st and 3rd Mon., 8; other Mondays, 5, for Tea.
- Edinburgh.**—ALEX. McCALLUM, 16, Comiston-gardens.—Wed., 6 p.m. in Patrick Thomson Tea Rooms, North Bridge; at 8, in 26, Synod Hall.
- Exeter.**—Miss A. SHAPLEY, Westwood, Spicer-rd.—University College, Queen-st., Tues., 7.30.
- Fremantle (W. Australia).**—COLIN UNWIN, 48, Cliff-st.—69, High-st., Tues., 7.45.
- Gateshead-on-Tyne.**—G. WATSON, 24, Exeter-st.—N.E.R. Institute, High Level End, Sat., 7.30.
- Glasgow.**—Miss SIMPSON, 106, Stevenson-drive.—Stuart Cranston's Tea Rooms, Argyle Arcade, Mon., 5.30.
- Gloucester.**—G. L. PREEDY, 2, Tweenbrook-ave.—At Secretary's house, Mon., 7.30.
- Greenock.**—Miss M. E. HAMILTON, 16, Bank-st.—Waverley Temperance Hotel, Thur., 8.
- Hailsham.**—Miss ELLA MITCHELL, The Grove.—"Brocklesbury," North-st., Wed., 7.30.
- Halifax.**—J. HAIGH, 13, Wakefield-gate.—Mechanics' Institute, Mon., 7.30.
- Halifax.**—Miss E. CARTWRIGHT, 37, Newstead-ter.—Holder's Refreshment Rooms, King's Cross, Tues., 7.30.
- Halstead (Essex).**—Miss ZOE INMAN, Colchester-rd.
- Harrogate.**—Miss M. THORPE, 83, Dragon Parade.
- Harrow.**—ARNOLD GRACEY, "Hedingham," Pinner-rd.
- Hastings.**—A. J. ADAMS, Plymlymmon-terrace.—Y.M.C.A. Rooms, Breeds-place, 2nd and 4th Friday, at 7.30.
- Hebden Bridge.**—Miss EMILY CROSSLEY, Weasel Hall.
- High Wycombe.**—A. BOORMAN, Espero Cottage, Rectory ave.
- Hobart (Tasmania).**—K. SIMMONS, 475, Macquarie-st.
- Huddersfield.**—W. H. HIRST, 45, Thornton Lodge-rd.—Technical College, Queen-st., S., Thur., 7.45.
- Hull.**—Miss G. WILLFORD, 102, Westbourne-ave.
- Ipswich.**—A. GRIX, 26, Tyler-st.—Unitarian Chapel, Friars-st., Fri.
- Jersey (C.I.).**—J. J. LE SUEUR, "Holmehurst" Queen's-ave.
- Keighley.**—FRANK C. RHODES, c/o Harrison & Clough, Park-st.—Mon.
- Kettering.**—A. E. SMITH, Garfield-st.—Old Free Library-bldgs., Silver-st., Sat., 6.30.
- Kidwelly.**—E. R. GRIFFITHS, Emlyn House—Parish Room.
- Kilmarnock.**—PETER YOUNG, 42, Fallarton-st.—High U.F. Church Session House, Thur., 7.30—9.30.
- Lancaster.**—Miss GRISENTHWAITE, 2, Balmoral-rd.
- Leeds.**—Miss L. BRIGGS, West Lea, Armley.—10, Park-st., Fri., 8.—(West) Socialist Esperantists.—JOSEPH GOLDBLATT, 27, Lovell-rd., Leeds.—Socialist Inst., Sutherland-st., New Wortley, Thur., 8.
- Leith.**—Miss E. WALLACE, 23, Starbank-rd., Trinity.
- Letchworth.**—F. A. GOODLIFFE, Elm Tree House—Esperanto Klubo, 21, Station-rd., Wed., Thur., Fri., 7.30—9. Club night, Sat., 8—9.30.
- Liverpool (Central).**—R. P. GRIFFITHS, 12, Bennison-drive, Grassendale.—18, Colquitt-st., Room 10, every Sat. Socials first Sat. in month, 8.
- Liverpool (Branch).**—P. OAKES, 21, Keith-av., Walton.—Walton College, 2, Stuart-rd., Thur., 7.

- London (Central).**—P. J. CAMERON, 31, Cheyne-row, Chelsea, S.W.—St. Bride's Inst., Ludgate-cir., Fri., 7.0.
- Battersea, S.W.**—Mrs. L. A. EVANS, 8, Bolan-st.—Board Room, Latchmere Baths, Wed., 8.
- Brixton, S.W.**—E. W. EAGLE, 21, Kellett-rd.—59, Brixton-hill, Tues., 8.
- Charing Cross, W.C.**—B.E.A. Reading Room, Wed., 3 (begin.); 3.30 (Adv.), Instr.—Ad. SHEFER.
- Croydon.**—L. L. S. LOUIS, 3, Courtney-rd., Waddon.—Ruskin Ho., Station-rd., W. Croydon, Tues., 8.
- East London.**—J. GOURLAY, 48, Headstone-rd., Harrow.—Room A, Toynbee Hall, Wed., 8.
- Emmanuel (S.E.).**—E. A. ALLSOP, 27a, Burnbury-rd., Balham, S.W.—L.C.C. School, 265a, Camberwell-rd., S.E., Mon., 8.30.
- East Suburban.**—A. L. ANGEL, 71, Terrace-rd., Upton Manor, E.—607, Romford-rd., Forest Gate, Thur., 8.
- Greenwich.**—R. D. J. SIMPSON, 53, Cranfield-rd., Brockley, S.E.—Halstow-rd. L.C.C. School, Tues., 7.30.
- Hammersmith & Chiswick.**—ALFRED BRIDGES, 20, Wilson's-rd., Hammersmith.—Hampshire House Club, Hog-lane, King-st., Hammersmith, Tues. Non-members invited.
- Kingston-on-Thames.**—F. M. SEXTON, F.B.E.A., Warwick Lodge, Hampton Wick.—Marathon Café, 4, Church-st., 1st and 3rd Tuesdays, 8.30.
- Mildmay.**—M. C. BUTLER, 18, Leigh-rd., Highbury.—1, Alma-rd., Canonbury, N., Thur., 8.
- Postal Esperantists, British League of.**—G. GRAY, Western District, Wimpole-st., W.
- Stepney.**—W. T. BURDEN, 13, Belgrave-st., E.—Stepney Meeting Hall, Garden-st.—Wed., 8—10.
- Sutton (Surrey).**—L. C. ANDREWS, B.Sc., Cressingham Ho., Carshalton.—"School of Music & Art," "The Beeches," Brighton-rd., Sutton, Thur., 8—9.
- Tufnell.**—F. GILLMAN, 36, Countess-rd., Kentish Town, N.W.—Lecture Hall, New Church, Parkhurst-rd., N. Tues., 7.45—10 p.m., Elem. and Adv. Classes.
- West Norwood.**—A. H. HUGHES, 34, Romola-rd., Herne-hill, S.E.
- Wood Green.**—ROBERT ROBERTSON, 364, Alexandra Park-rd.—Public Library, Thur., 7.30.
- Woolwich.**—E. K. JAYNE, 22, Kinveachy-gardens, Old Charlton, S.E.
- Maidstone.**—W. R. EDWARDS, 15, Earl-st.—Dockrill's Restaurant.
- Manchester.**—E. T. Doran, 52, High Bank, Gorton.
- Mansfield.**—FRANK H. JESSOP, 4, Mount-villas, Chesterfield-rd.
- Melbourne (Australia).**—Miss M. HELM, Box 731, G.P.O.—Esp-o Hall, Fri., 7.45.—**Komerca Klubo.**—W. J. SMART, Box 731, G.P.O., Melbourne.—Hardware Club, 350, Little Collins-st., Mon., 8.
- Middlesbrough.**—Miss M. L. WARNE, 15, Myrtle-st.—Berlitz School, Thur., 7.
- Middleton (Manchester).**—J. THOMAS, 1, Thurland-st., Middleton Junction.—Old Hall Chambers, 61, Old Hall-st., Wed., 8 p.m.
- Mirfield (Yorks).**—W. S. WADDINGTON, Broad Oaks.
- Montrose.**—Miss M. MOIR, 29, White's-place.
- Natala Verda Stelo.**—LEONARD WOOD, Sutton Crescent, Stamford-hill, Durban.—Mon.
- Northampton.**—J. P. HARRISON, Squirrel-lane, Old Duston.—66, Harlestone-rd., Thur.
- Norwich.**—Miss A. EGMORE, 2, Cozens-rd.—C.E.Y.M.S. Rooms, Orford-place (Room 4), Mon., 7.
- Nottingham.**—H. O. SCHOFIELD, 57, Caledon-rd.—Y.M.C.A. Bldgs, (opposite Victoria Station), Fri., 7.30.
- Padiham (Lancs.).**—ALBERT THOMPSON, Esperanto School, 44, Station-rd.—Nelson's Temperance Hotel, Wed., 7.30.
- Partick Y.M.C.A.**—Miss J. SCOTT, 247, Dumbarton-rd.—Y.M.C.A. Rooms, Peel-st., Fri., 8.30. 2nd Sunday *Diservo* at 7 p.m.
- Perth.**—JAMES A. COWIE, Western-ave.—North U.F. Church Library Room, Tues., 8.
- Plymouth (Tri Urboj).**—S. R. HAWKINS, 3, Emma-pl., Stonehouse.—No. 5 Room, Bank Chambers, Bank-st., Wed., 7.30.
- Portsmouth.**—R. W. WRIGHT, 115, Balfour-rd., North End.—South Parade Pier, Entrance, Wed., 8.
- Reading.**—GEO. PROCTOR, 35, Vastern-rd.—Thur.
- Redhill.**—S. S. JENNINGS, 26, Linkfield-lane.—"Elmside," 4th Wed., 8.15 p.m.
- Rochdale.**—MISS A. MAXWELL, 4, Brocklebank-rd., Firgrove.—W.E.A. Chambers, Lord-st., Thur., 8.
- Royston.**—F. H. DEARY, Victoria Crescent.—Clock House, Mon., 8.
- Rugby.**—JOHN UPTON, 27, Lower Hillmorton-rd.—Moat Hotel, Regent-st., Tues., 7.30.
- Scottish League of Catholic Esperantists.**—Miss M. H. CORCORAN, 9, Bellevue-st., Edinburgh.—Thur., 8.30.
- Sheffield.**—Mrs. WALLER, 58, Acher-rd., Millhouses.—Builders' Exchange, Fri., 8 p.m.
- Sheffield Y.M.C.A.**—W. HAGEN, Glengarth, Handsworth.
- Shipley.**—Miss M. SCHOFIELD, 7, Hope View.—Co-operative Hall, Westgate, Fri., 7.30.
- Soham (Cambs.).**—G. F. FENTON, Soham (Cambs.).
- Somercotes Alfreton.**—FRANK WARD, George-st., Riddings, nr. Alfreton.—Primitive Chapel, Leabrooks, Thur., 7.
- Southport.**—Mrs. ROSLING, 10, Chatsworth-rd., Ainsdale.—Y.M.C.A., Eastbank-st., Mon., 8.
- Spen Valley.**—ERNEST BENTLEY, 6, Old Robin, Cleckheaton.—Museum, Leeds-rd., Millbridge, Tues.
- St. Albans.**—O. GODMAN, 8, Oswald-rd.—Dear's Hotel, London-rd., Thur., 8.15.
- St. Andrews.**—Miss N. REID, 64, Market-st.—Tues., 8.
- St. Helens (Lancs.).**—F. IBBOTSON, 218, Windleshaw-rd.—Y.M.C.A., North-rd. Wed., 8.
- Stockport.**—F. W. SHAW, 1, Lancaster-ave., Didsbury—Wed.
- Stockton-on-Tees.**—T. R. WILSON, 6, Dovecot-st.—Lit. and Phil. Institute, Mon., 7.30.
- Stoke-upon-Trent.**—Miss A. VIGGARS, Hope Cottage, Silverdale, Staffs.—Church Inst., Thur., 8.
- Sydney (Zamenhofa Klubo).**—Miss ORR, 184, Pitt-st.—184, Pitt-st., Thur., 8 p.m.
- Todmorden.**—H. CROWTHER, 8, Oak Mount.—Wild's Temperance Hotel, 1st and 3rd Wed. in month, 7.30.
- Tunbridge Wells.**—J. A. GILL, Lower Green-rd., Rusthall.
- Wakefield.**—P. BROOKS, 27, Church-rd., Altofts, Normanton.
- Warrington.**—Miss D. E. PARSONAGE, 14, Bewsey-rd.—27, Bewsey-st., Wed., 8.
- Watford & Bushey.**—FRANCIS G. ARCHER, 40, Oxhey-avenue, Watford.—Meetings, same address, Thur., 7.30.
- Wellington, New Zealand.**—V. L. M. DANIEL, Esperanto Hall, Lambton Quay.
- Western Australia Esp. Socy.**—Miss M. WATSON, Stott & Co.'s College, St. George's-terrace, Perth.
- Wigan.**—F. BURGESS, 28, Charles-st.—Marsden's Café, 31, Market-st., Fri., 7.30.
- Wisbech.**—Miss E. MILLER, Wistaria Ho.—The Institute, Tues., 8.

Any of the following books may be had by applying to the Sec., BRITISH ESPERANTO ASSOCIATION, 17, Hart-street, London, W.C., and it should be noted that ALL profits arising from the sale of same are WHOLLY devoted to the propaganda of Esperanto.

New books are marked with an asterisk, books specially recommended are in black type.

N.B.—Deposit accounts can be opened with the Secretary. Minimum deposit, 10s. Group leaders and others will find this a great convenience. Stamps should not be sent for amounts over 1s. Cheques, Money and Postal Orders to be crossed "London and South-Western Bank." American drafts not accepted unless 25 cents are added for cost of collection. *Cekbankaj transpagiloj akceptataj.* The offices are open from 9.30 a.m. to 6 p.m.; on Saturdays from 9.30 a.m. to 1 p.m. Telegraphic address: "Esperanto, Westcent, London." Telephone: Museum 617.

The Book List has been completely revised, and all volumes named are in stock at the moment. Many of them, however, are published abroad, and the stocks cannot be replenished during the disturbance of affairs on the Continent. In ordering books, it is therefore desirable to send a list of alternative volumes in case those required cannot be supplied at once.

INSTRUCTION BOOKS.

IN ENGLISH.

	Prices, post free.	
	s.	d.
Commentary , Grammar and, on the International Language Esperanto, by Major-General GEORGE COX, B.A. (Third Revised Edition) ...	2	6
Complete Grammar of Esperanto, I. KELLERMAN, A.M., Ph.D. ...	3	10
Ekzercaro , Dr. Zamenhof's, with key, J. RHODES	1	0
Esperanto Teacher , The new and enlarged edition, by HELEN FRYER ...	0	7½
Esperanto for All (Propaganda and General) ...	0	1½
Esperanto for Young Beginners ... (1s. per doz.)	0	1½
Esperanto for the English, by A. FRANKS and G. W. BULLEN. Cloth, 1s. 2d.; limp cloth, 10½d.; paper	0	7
Esp.-English Grammar in Braille, A. J. ADAMS	0	11
Esperanto for the Million...per doz., 1s. 3d.; each	0	1½
Esperanto Manual , M. L. JONES. Third edition	1	1½
Esperanto in 50 Lessons , by EDMOND PRIVAT...	1	8
Esperanto Self-Taught, WM. MANN (cloth, 1s. 8d.)	1	2
Esperanto Home-Student, JAMES ROBBIE ...	0	1½
Esperanto Shorthand (Pitman), A. W. LYNDRIDGE	1	1
Espersteno (Internat. Stenog.), J. CATTON ...	1	1
First Reader in Esperanto, A, by E. A. LAWRENCE	0	7
Graduated Exercises, with Key, by A. MOTTEAU	0	7
Pictorial Esperanto Course , CART-MANN ...	1	2
Primer of Esperanto... (1s. 8½d. per doz.)	0	2½
Student's Text-book, by Dr. O'CONNOR, M.A....	1	1

IN ESPERANTO.

Ĉiutaga Vivo (F. Swagers kaj A. Finet)...	1	2
Esperanta Vortfarado (Fruictier) ...	2	2
Fundamento de Esperanto , 5-lingva, de D-ro. ZAMENHOF ... cloth, 3s.; paper	2	0
Karlo (facila legolibro), ED. PRIVAT (B.E.A. eld.)	0	6½
Kolekto da figuraĵoj (G. Egli), 3 partoj ...	0	7
Komercaj Leteroj, de LAMBERT ...	0	6
Komerca Sekretario, La, de J. ROS SUDRIÁ ...	0	6
Kursa Lernolibro , EDMOND PRIVAT ...	0	6½
Kurso Tutmonda de Esperanto, de E. GASSE ...	0	9
Legolibro por lernantoj , D-ro A. FIŠER (dua eld.)	0	9
Lingvaj Respondoj , de D-ro. ZAMENHOF ...	0	9
" (Nova Serio) "	0	9
Normala Sintakso, Prof. TÖRÖK PETER ...	0	6½
Sintakso Esperanta, de P. FRUICTIER ...	1	6
Stenografio Internacia Aoro, de R. SPROTTE ...	0	6
Strukturo de la Vortaro Esperanta , by L. DE BEAUFONT (French and Esperanto) ...	0	4
Tra la Jaro (Dent's), LUCY E. WADDY ...	1	6
Tutmonda Lernolibro (Gouin), de MARÉCHAL ...	1	0

DICTIONARIES AND PHRASE-BOOKS.

Conversation Manual, O'CONNOR (cloth, 1s. 1d.)	0	7
Enciklopedia Vortareto Scienca (Esperanta kaj Franca), C. VERAX ...	6	0

Prices,
post free.
s. d.

English-Esperanto Dictionary, J. RHODES ...	5	4
English-Esperanto, by O'CONNOR and HAYES ...	1	8
Esperanto-English Dictionary, MILLIDGE. cloth	5	3
Esperanto-English, by A. MOTTEAU ...	1	8
Supplements to above ...Esp. 1½d. and Eng.	0	4
Frazlibro, Popola, R. DESHAYS ...	0	6½
Frazlibro de l' Turisto (nova eldono) ...	0	6½
Konkordanco de Ekzercaro , A. E. WACKRILL...	1	0
" de Sentencoj , de ŬOAGO ...	0	10
Marista Terminaro, Provo de, ROLLET DE L'ISLE	1	6
Matematika Terminaro, by RAOUL BRICARD ...	0	9
Muzika Terminaro, kompilita de F. DE MÉNIL...	0	7
Naŭlingva Leksikono de Esp., L. BASTIEN ...	3	0
Novaj Vortoj, Du Mil, P. BOULET ...	1	6
Oficialaj Radikoj (BOIRAC) ...	0	6
Parizaneto, La (O'Connor & Hayes), (cloth, 1s. 7d.)	1	1
Rimoj, Vortaro de Esperantaj, de J. RHODES ...	0	7
Technique, Vocab. (Français-Esp.), de CH. VERAX	2	6
Universala Vortaro , Oficiala Aldono al ...	0	6
Vortaro de Esperanto (en Esperanto), KABE ...	4	0
Zamenhofaj Vortoj , netroveblaj en U.V. (L.K. Eldono), redaktita de A. E. WACKRILL ...	1	1

LITERATURE.

(See also *Drama*).

Aladin; aŭ, La Mirinda Lampo, Major-Gen. G. Cox	0	7
Alegorioj el la Naturo (Gatty), trad. GEGO ...	0	6½
Ali Baba kaj la 40 Rabistoj, Maj.-Gen. GEO. COX	0	4½
Alicio en Mirlando (Carroll), trad. E. L. KEARNEY, M.A. (bind., 2s. 3d.) ...	1	2½
Al mia Fratineto (Letero pri la seksvivo) (F. Ortt), trad. A. MULLER ...	0	9
Angla Literaturo, Titolaro de, G. DAVIDOV ...	0	3½
Anekdotaro, Tutmonda, I. (Anglujo), E. ĈEFEĈ ...	0	3
Anjo (I. Turgenev), trad. D-ro. A. FIŠER ...	0	7
Ave Patria...(Reymont), D-ro. LEONO ZAMENHOF	0	7
Aventuroj de la Kalifo Harun Alraŝid ...	0	4½
Batalo de l' Vivo, La (Dickens), trad. D-ro. L. L. ZAMENHOF (bind., 2s. 2d.) ...	1	1½
Bona Sinjorino (E. Orzeszko), trad. KABE ...	0	3½
Bontemplanoj, La, M. GAUTROT ...	0	4½
Brazilio (E. Backheuser) ...	1	6
British Esperantist , Vol. III., 2s. 6d.; IV., V., VI., VII., VIII., IX. ...	4	0
British Esperantist , Covers for Binding Vol. IX....	0	10
Bibliografio Esperanta, G. DAVIDOV ...	2	2
Bildoj el la Besta Vivo, K. EWALD ...	0	11
Ĉe la piedoj de la Majstro (Alcyone), trad. W. W. MANN ...	2	1
Deveno kaj Historio de Esperanto ...	0	7
Diservo de la Angluja Eklezio ...	0	7
Dogmaro pri la Vivo (Swedenborg) ... cloth	0	7½

	Prices, post free.			Prices, post free.	
	s.	d.		s.	d.
D-ro. Jekyll kaj S-ro. Hyde (Stevenson), <i>trad.</i> MORRISON kaj MANN ...	1	1½	Litadmonoj de S-ino Kodel (D. Jerrold), J. ROBBIE, Du serioj ... each	0	1½
Disrompu ni la Intermurojn (de Teosofiano), ...	0	6	Levidoj (Leviticus), <i>trad.</i> L. L. ZAMENHOF ...	2	0
Don Kihoto en Barcelono, F. PUJULA Y VALLÈS ...	0	3½	Lupo, hundoj kaj homoj (A. Dygasinski), cloth	1	1
Elektitaj Fabeloj (La Fontaine), G. VAILLANT ...	0	9	Malnovaj Paĝoj el "Lingvo Internacia" ...	1	4
Eliro (Exodus), <i>trad.</i> L. L. ZAMENHOF ...	2	0	Manon Lescaut (Prevost), D-ro. VALLIENNE ...	2	6
En Harmonio kun la Eterneco (R. W. Trine), <i>trad.</i> F. SKEEL-GIÖRLING. Tole-bindita ...	1	8	Marta (E. Orzeszko), <i>trad.</i> D-ro. ZAMENHOF ...	3	6
En Malliberejo (E. Ĉirikov), KABE ...	0	3½	Mirejo (Mireille), <i>trad.</i> CHAMPION kaj NOËL ...	1	3
En Rusujo per Esperanto , A. RIVIER ...	1	5	Mirinda Amo , orig. romano de H. A. LUYKEN (cloth, 3s. 10d.) ...	2	9
En Svislando . Bele ilustrita. E. RAMO ...	3	2	Maja Nokto (N. V. Gogol), R. FRENKEL ...	0	6½
Eneido (Virgilio), <i>trad.</i> D-ro VALLIENNE ...	3	0	Mopso de lia Onklo (Chase) ...	0	9
Evangelio de S. Johano, La, ilustr. ...	0	1½	Ne Dezirita (van Woude), M. POSENAER ...	0	6½
Esperanta Legolibro por Lernantoj (Fiŝer) ...	0	9	Nova Testamento , according to binding, 1s. 9d. to	6	3
En la Doĉemitoj , A. E. STYLER ...	0	7	Nombroj (Numbers), <i>trad.</i> D-ro ZAMENHOF ...	2	0
En la Montoj , A. E. STYLER ...	0	7	Orienta Almanako , rakontoj el 11 diversaj lingvoj (Kotzin) ...	2	0
El Parnaso de Popoloj (30-lingva popolkantaro), <i>trad.</i> A. GRABOWSKI (luksa 4s. 3d.) ...	2	3	Ondoj (Esperanto and English), A. E. STYLER ...	0	6½
En la Lando de la Blanka Monto, D-ro NOËL ...	1	0	Patroj kaj Filoj (Turgenev), <i>trad.</i> KABE ...	2	6
Ekonomio Socia (D-ro Marchlewski), <i>trad.</i> E. PFEFFER ...	0	3½	Paŭlo Debenham , orig. de H. A. LUYKEN ...	2	2
Esperanta Literaturo, Pri la , EDMOND PRIVAT ...	0	9	Perdita kaj Retrovita, orig. de E. BOIRAC ...	0	6½
Fabeloj de Krilov, <i>trad.</i> DEVJATNIN ...	0	6	Portreto (Gogol), <i>trad.</i> D-ro. A. FIŠER ...	1	3
Fabiola (Cardinal Wiseman), <i>trad.</i> E. RAMO ...	3	6	Praktiko de la Apudesto de Dio, La (Fr. Laŭrenco), LUYKEN (leda 1s. 1d.), (tola 7d.)	0	4
Fatala Suldo, <i>trad.</i> E. FERTER-CENSE ...	3	6	Predikanto, La (Ecclesiastes), D-ro. ZAMENHOF ...	0	9
Fajrokutimoj Tutmondaj (H. W. Southcombe) ...	0	3½	Progresado de la Pilgrimanto, J. RHODES ...	1	7
Fundamenta Krestomatio , a collection of prose and poetry, edited by Dr. ZAMENHOF, the standard guide for Esperanto style, 7th edition, in paper cover (cloth, 4s. 6d.) ...	3	6	Proverbaro Esperanta , L. L. ZAMENHOF ...	1	9
Krestomatia Konkordanco (I. Participoj), O'CONNOR kaj HAYES ...	0	3½	Psalmaro, La , <i>trad.</i> L. L. ZAMENHOF ...	2	6
Fundo de l' Mizero, La (V. Sieroŝevski), KABE ...	0	9	Puntistino, La, <i>trad.</i> C. ROYER ...	0	3
Funebra Parolado (Bossuet), <i>trad.</i> L. BASTIEN ...	1	0	Puto kaj Pendolo, La, Rakonto el la Inkvizicio (E. A. Poe), A. PRIDE ...	0	4½
Genezo (Genesis), <i>trad.</i> L. L. ZAMENHOF ...	2	0	Princo Serebrjanij (A. Tolstoj), M. ŠIDLOVSKAJA, 285 paĝoj ...	2	9
Gulliver en Liliputlando , <i>trad.</i> M. INMAN ...	1	1½	Princo Vanc' (Herbert Harris) ...	1	8
Gvidlibro de Gibraltaro, C. J. EDWARDS ...	0	7	Premiito, La, orig. de H. S. HALL ...	0	1½
Gil Blas (Elektitaj ĉapitroj), <i>trad.</i> BUSQUET ...	1	3	Rakonto kaj Aventuro (Hall and Barroll) ...	0	7
Hermano kaj Doroteo (Goethe), <i>trad.</i> B. KÜSTER ...	1	1	Reĝo de la Montoj, La (About), <i>trad.</i> GASTON MOCH, ilustraĵoj de Gustave Doré ...	3	6
Himnaro , kompilita de M. C. BUTLER, L.R.A.M. ...	0	7	Ruĝa Floro (V. Garŝin), K. BOGUŝEVIČ ...	0	3½
Homa Doloro, orig. de FEZ ...	0	3½	Rikke-tikke-tak (Conscience), <i>trad.</i> M. POSENAER ...	2	2
Homaranismo , Dr. L. L. ZAMENHOF ...	0	3½	Readmono (Deuteronomy), <i>trad.</i> D-ro ZAMENHOF ...	2	0
Historio de Esperanto, ADAM ZAKRZEWSKI ...	2	0	Sankta Mateo, MIELCK kaj STEPHAN ...	0	7
Interrompita Kanto, La (E. Orzeszko), KABE ...	0	9	Sentencoj de Salomono, La (Proverbs), D-ro. L. L. ZAMENHOF ...	1	6
International Language, Past, Present, and Future, W. J. CLARK, M.A., Ph.D. ...	1	3	Serĉado de la Ora Ŝaflano, La (O'Connor kaj Hayes), kun angla traduko, 9d. ...	0	7
Internacia Krestomatieto , A. AJSPURIT ...	0	4½	Sub la Neĝo (J. J. Porchat), <i>trad.</i> J. BOREL ...	1	2
In Memoriam (Tennyson), A. E. STYLER ...	1	7	Superforta Ambicio (orig.), A. A. SAĤAROV ...	0	6½
Juĝo de Osiris (Sienkiewicz), A. GRABOWSKI ...	0	6	Sufero (Carmen Sylva) en 7 lingvoj kaj Esp. ...	0	11
Japanaj Vidaĵoj kaj Moroj , Belega Albumo ...	3	6	Transmorta Vivo (Fechner), <i>trad.</i> P. KODIK ...	0	10
Kanto de Triumfanta Amo (Turgenev), D-ro A. FIŠER ...	0	7	Trezoro de l' Sorĉistoj, <i>trad.</i> F. MARÈCHAL ...	1	1
Karavano, La (Hauff), J. W. EGGLETON ...	1	0	Tri Mortoj (Tolstoj), M. ŠIDLOVSKAJA ...	0	4½
Karlo , E. PRIVAT ...	0	6½	Tatterley (Tom Gallon), <i>trad.</i> A. WILSON (cloth 2s. 3d.) ...	1	9
Kio povas okazi se oni donacas surprize , de E. CEFEC (kun 16 ilustraĵoj), dua eldono ...	0	7	Teosofia Doktrino, Oficiala Resumo de la, <i>trad.</i> H. DIOU-THOUILLON ...	0	2½
Kverko kaj Floro, <i>trad.</i> S-ino R. JUNCK ...	1	6	Tri Angloj Alilande (Merchant), orig. ...	1	0
Kaŭkaza Kaptito (Tolstoj), <i>trad.</i> ŠARAPOVA ...	0	3½	Tolstoj, Rakontoj de, 9 numeroj. La kolekto	1	9
Kurso pri Teologio (St. Marcq), A. STAS ...	0	2½	Tra l' Silento (beautifully printed and bound), E. PRIVAT. Leather, 2s. Vellum ...	1	6
Kie estas la Eklezio de Kristo (M. van der Hagen, S.J.), <i>trad.</i> M. BORRET ...	1	6	Tra la loko ensorĉita, orig. J. ŠIRJAEV ...	0	1½
Karaktero (Luiscius), BRUIJN ...	0	7	Tradukoj, Tri (Mrs. Helliwell) ...	0	11
Kantoj de Salomono , <i>trad.</i> J. H. FRED ...	0	5	Travivaĵoj de Ro ŝo , RICHARD SHARPE ...	1	7½
Katerino (Ševĉenko), DEVJATNIN ...	0	3½	Unua Legolibro , Legaĵoj gradigitaj de KABE ...	1	7½
Kimra Karaktero, La, R. P. GRIFFITHS ...	0	2½	Unuaj Agordoj (Poemoj de Elski kaj Eska) ...	0	6
Kolomba Premio (Dumas), PAPOT ...	0	7	Vendetta, La (H. de Balzac), M. MERCKENS ...	1	3
Kvin Noveloj germanaj, <i>trad.</i> L. E. MEIER, cloth	2	2	Versaĵoj en Prozo (I. Turgenev), KABE ...	1	0
Kredo kaj Scio (D-ro Gruner) ...	0	8	Virineto de Maro, La (Hans Andersen), <i>trad.</i> D-ro. ZAMENHOF. Ilus. de H. M. Brodie ...	1	6
Laŭroj (Premiitaj Verkoj de La Revuo) ...	2	0	Vizio de l' Poeto, CARMEN SYLVA ...	0	1½
Legendoj (A. Niemojewski), <i>trad.</i> Br. KUHL, cloth	2	2			

	Prices, post free. s. d.
Vizito en la Karcero, La (Eckstein), FRIERICKS	0 8
Vojaĝo Interne de mia ĉambro (X. Le Maistre), <i>trad.</i> SAM MEYER	0 9
Vortoj de Zamenhof (paroladoj, k.t.p.), (luksa eld., 1s.)	0 9

DRAMA.

Advokato Patelin, <i>trad.</i> J. EVROT...	0 9
Antaŭdiro, La, de C. STEWART, M.A.	0 4½
Ama Bileto, Komedito de Balucki, <i>trad.</i> F. ENDER	0 5½
Aspazio, 5-akta tragedio, L. ZAMENHOF	2 6
Avarulo, La (Molière), <i>trad.</i> SAM MEYER...	0 9
Bardell kontraŭ Pickwick, <i>trad.</i> W. MORRISON...	0 7
Benkoj de la Promenejo (monol.), P. CORRET	0 2½
Boks kaj Koks, <i>trad.</i> C. STEWART, M.A.	0 5½
Bombasto Furioza, <i>trad.</i> C. STEWART, M.A.	0 7
Elpelu Lin! 1-akta komedio (Williams), INCE	0 6
Edziĝo Malarangita, de V. INGLADA	0 6½
En Dangero, 5-akta (R. Untermann), orig.	2 5
Frenezo (du unuaktaj orig. drametoj), F. PUJULA- VALLES	1 0
Gustaf Vasa, 5-akta (R. Schmidt-Gotha)	1 7
Geedzigopeto (3-akta komedio), ROKSANO	0 7
Galateo (tekstolibro al Opero de Suppé), <i>trad.</i> A. ŠEFER	0 6
Ginevra (3-akta dramo), EDMOND PRIVAT	1 1
Instituto Milner, La, <i>trad.</i> Lyon'a Grupo	0 3½
Jeso de Knabinoj, 3-akta, <i>trad.</i> N. MACLEAN	0 7
Julio Cezaro , <i>trad.</i> D. H. LAMBERT, B.A.	1 7
Kamena Angulo, La (2-akta), <i>trad.</i> GEGO	0 9
Kara Panjo (1-akta), <i>trad.</i> GEGO	0 7½
Komedioj. Tri , 1-aktaj	0 10
Kiel plaĉas al vi (Shakespeare), KELLERMAN. (Leather, 4s. 2d.)	2 2
Makbeto , <i>trad.</i> D. H. LAMBERT, B.A.	2 0
Minna de Barnhelm, 5-akta (Lessing), <i>trad.</i> A. REINKING...	1 5
Misteroj de Amo, du 1-aktaj dramoj, orig. de N. KOLOVRAT	1 3
Mistero de Doloro , 3-akta (Gual), PUJULÀ Y VALLÈS	2 0
Mocart kaj Saljeri (Puŝkin) LOJKO	0 3½
Mistera Krime (1-akta komedio), M. CASES	1 0
Manfred (Byron), <i>trad.</i> D-ro V. DA SILVA	1 0
Malsanulo pro Imago, 3-akta (Molière), VELTEN	0 6
Nesia Hejmo, La, 3-akta (Benevente), V. INGLADA	1 0
Patreco, 4-akta (M. Wolf)	1 1
Protesilas kaj Laodamia, LEONO ZAMENHOF	1 0½
Rabistoj, La (Schiller), <i>trad.</i> D-ro ZAMENHOF	2 0
Ŝi Kliniĝas por Venki (Goldsmith), A. MOTTEAU	1 2
Solo de Fluto (P. Bilhaud), <i>trad.</i> F. DORÉ	0 7
Sokrato (4-akta tragedio), Prof. CH. RICHTER	2 0
Ventego, La ("Tempest"), <i>trad.</i> A. MOTTEAU	2 2

SCIENTIFIC.

Fortografia Optiko, Elementa, de KARLO VERKS	1 4
Homa Radiado, Pri la, de E. BOIRAC	0 3½
Kormalsanoj, La, priskribo populara (Burwinkel), <i>trad.</i> D-ro KUNSCHERT	1 1
Monadologio (Leibniz), <i>trad.</i> E. BOIRAC	0 7
Teorio de Evolucio de Kono, NADINA KOLOVRAT	0 7

MUSIC AND SONGS.

Brilas l' Esper', de C. W. T. REEVE	0 7
Britaj Kantoj, Tekstaro de, AD. SCHAFER	0 3½
"Esperanto," de HARRISON HILL (Ang. kaj Esp.)	0 1½
Esperantaj Kantoj (dua eldono), laŭ konataj arioj, de A. B. DEANS, ĉiu libreto (5 kantoj)	0 6
Espero, La , horo, de F. de MÉNIL...	1 1
" por baritono aŭ mez-sop.	0 7
" muziko de A. SCHAFER	0 7

	Prices, post free. s. d.
Funebra Kanto, por orgeno, de C. B. MABON	2 1
Gaja Migranto, La, de C. B. MABON	1 7
Himnaro, M. C. BUTLER	0 7
Kantfolio (vortoj de 8 kantoj) ... per 100	1 9
Mi aŭdas vin (Zamenhof), MCBURNEY	1 1
Mia Gemo (Rev. M. F. Coates, M.A.)	1 1
Vojo, La (Zamenhof), DESHAYS	0 5

PROPAGANDA AND MISCELLANEOUS.

Advantages of Esperanto, by M. L. JONES	0 1½
Albumo de Konataj Esperantistoj, de F. SCHUCK	1 1
Badges (various, pin, brooch, button and pen- dant) ... 5d. to	1 7
Do you know Esperanto? ... per 100	5 6
Esperanto inter la Blindularo (A. J. ADAMS)	...
Esperanto for All (full of information)	0 1½
Hour of Esperanto, An, CART-COX	0 6½
How to Form Esperanto Groups, W. M. PAGE...	0 1½
International Language, by W. J. CLARK, M.A.	1 3
Keys (Ŝlosiloj), Esperanto , in English, German, French, Italian, Swedish, Hungarian, Por- tuguese, and Welsh, per doz., 6d.; per 100	3 0
Leaflets (various) ... per 100 is. and	0 6
Passing of Babel , by B. E. LONG, B.A.	0 7
Por kaj Kontraŭ Esperanto , de D-ro. VALLIENNE	0 4
Postcards, B.E.A. Propaganda ... per 100	0 8
Ditto, Raphael Tuck Colrd. Ser. 9964, packet	0 7
Red Cross. Esp. Guide, Lieut. BAYOL	0 1½
Solve de la Problemo de Lingvo Internacia ("Esenco kaj Estonteco" el <i>Krestomatia</i>), with English translation by A. E. WACKRILL	0 7
Sur la vojo al Internacia Lingvo	0 3½

ESPERANTO STATIONERY.

Note Paper and Envelopes, extra quality Cream-laid,
stamped with Green Star and words "Lingvo Internacia
Esperanto."

5 Quires Note Paper, in packets 2s. 6d.
100 Envelopes, in boxes

POSTAGE INLAND 3d. EXTRA.

N.B.—Orders cannot be sent abroad owing to prohibitive postage.

I enclose £ s. d. toward the Prince of Wales'

NATIONAL RELIEF FUND.

Name _____

Address _____

This coupon should be filled in, and the envelope, which
need not be stamped, addressed to H.R.H. The Prince of
Wales, Buckingham Palace, London.

VISKIO ESPERANTO

A Blend of FINEST OLD SCOTCH WHISKIES.

All Profits from Sale devoted to Esperanto Propaganda.

Note Special Rebate to Esperantists.

Payments may be made by cheques on the Ĉekbanko Esperantista.

Price:
Per Doz., 51/-,
To Esperantists, 8m. 27.966.
Single Bottle, 5/- (Cash with Order).

BUCHANAN, SCOTT & CO.,
Garthland Street, GLASGOW.

Sapo "Espero."

La ĉiutaga lavado estas necesa operacio por la bonsano. Sed ne estas sufiĉe uzi sapon. Oni devas uzi bonan sapon, sapon kiu samtempe purigas kaj sanigas la haŭton.

Jen kial la Sapo "Espero" estas speciale taŭga por Esperantistoj:—

Ĝi estas enpakita triope en bela arta skatoleto, esperante presita.

Ĝi estas verdkolora kaj havas bonegan parfumon.

Ĝi ne kostas pli, ol ordinara sapo.

Ĝi purigas kaj sanigas la haŭton, kaj laste

Ĉiuj profitoj estas dediĉitaj al la Esperanto-Movado.

Prezoj afrankite en la Britaj Insuloj. Sm.

1 skatolo (tri pecoj)	11d.	0.458
2 " "	1s. 8d.	0.833
3 " "	2s. 5d.	1.208
4 " "	3s. 2d.	1.583
6 " "	4s. 6d.	2.250

Ĉiuj mendoj devas esti antaŭpagitaj prefere per ĉekoj aŭ transpagiloj de la Ĉekbanko Esperantista.

Speciala Noto por Grupsekretarioj:—Grupoj povos fari profiton per la pogranda aĉeto kaj pomaigranda disvendado de skatoloj inter siaj membroj.

Aĉetebla el Uoango ĉe la

B.E.A., 17, Hart Street, London, W.C.

Al kiu oni devas sin turni por sciigo pri pograndaĵ arangoj.

THE ESPERANTO TEACHER.

By HELEN FRYER.

New and Enlarged Edition.

52 pages of new matter, consisting of English Esperanto vocabulary and prose readings.

Same price as before: 6d. net, 7½d. post free.

FRANCA FAMILIO, loĝante en komforta domo, kun ĝardeno, en la plej bela kaj sana Pariza ĉirkaŭaĵo, akceptus hejme fraŭlinon, kiel pagintan gaston. Estus la plej efika maniero sin perfektigi en la franca lingvo.—E. SOUCHAY, del. de U.E.A., 29, rue d'Ablon, Athis-Mons (S.-&-O.).

Boy Scouts' Number, August.

Red Cross Number, September.

THE ESPERANTO MONTHLY.

16 pp. monthly, 1 penny. Post free for a year, 1s. 6d.

Edited by W. M. PAGE, Edinburgh.

A mine of help to the learner, and of suggestion and material for the teacher. *Some Features:* Special Course for Young People, by Uncle Bill; Esperanto-Conversations; Learners' Corner; Short Stories; Memory Hints for Students; Parallel Translations, etc., etc.

African Times & Orient Review

Edited by DUSE MOHAMED.

A Weekly Review of African and Oriental Politics, Literature, Finance and Commerce.

Price 6d. per copy.
12/6 per annum.

Also published Quarterly at
6/- per annum.

Jue aperis! **LA VORT-TEORIO** Jue aperis!

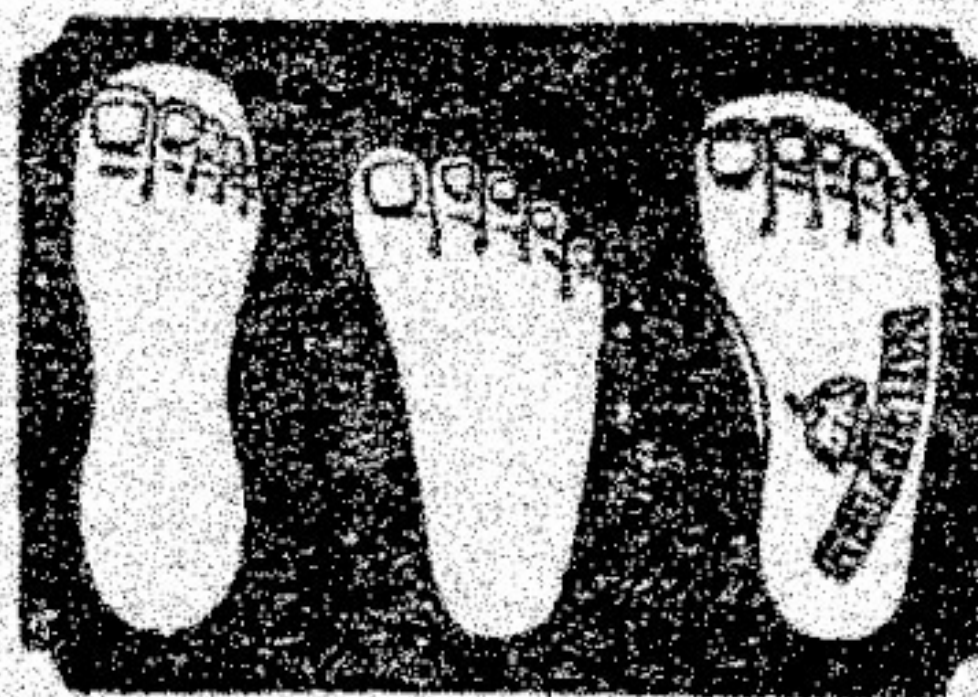
en Esperanto

verkita de René de Saussure (Antido)

Aĉetebla ĉe

UNIVERSALA ESPERANTIA LIBREJO, 10, rue de la Bourse
GENÈVE.

Ĉirkaŭ 80 paĝoj. — Prezo: 2 Fr. (0.80 Sm.).

Botoj, ŝuoj, sandaloj,
Pantofloj, Kaŭĉukaj
ŝuoj, ŝtrumpoj. Ĉiuj
ekskluzive laŭ la tipo
'Naturformo.'

HOLDEN FRATOJ,

Katalogoj
Senpage

3, Harewood Place,
Oxford Street, London, W.

Jam gajnis 300 Grands Prix, Orajn Medalojn, k.t.p. Fabrikistoj, laŭ specialaj sigelitaĵoj patentoj de privilegio, al L.M.M. la Reĝo de Anglujo, S.M.M. la Reĝino, S.P.M. Reĝino Alexandra; ankaŭ al la Popolo jam de preskaŭ 200 jaroj.

PURA KAKAO, kia estas tiu de FRY, konsistas sole el bonaĵo: ĝi estas emulsio prenata en formo fluideca, samtempe trinkaĵo kaj nutraĵo, tute malsama je infuzaĵo el folioj aŭ beroj.

Esperanto-English Dictionary

Verkita de EDWARD A. MILLIDGE.

496-paĝa volumo, fortike tole-bindita.

(Dua Eldono).

OPINIOJ

"Feliĉaj devas esti niaj anglaj samideanoj pro tio, ke ili nun havas tiel bonan esperanto-anglan vortaron. Ĉio en ĝi estas laŭdinda: la antaŭparolo, plena de prudentaj ideoj kaj inspirita de ĝusta kompreno pri nia lingvo! — la represo de la Plena Gramatiko de Esperanto — la tabelo de la simplaj (korelativaj) vortoj — la vortaro mem, tiel klare kaj legeble presita kaj enhavanta: (a) ĉiujn vortojn de U.V. kaj O.A.; (b) ĉiujn vortojn de la Fundamento Krestomatio de la Zamenhofaj verkoj kaj paroladoj; (c) multajn vortojn el la diversaj, naci-esperantaj vortaroj; (d) ĝenerale uzitajn literaturajn vortojn; (e) teknikajn vortojn aperintajn en la sciencaj verkoj kaj en la Enciklopedia Vortaro de Ch. Verax.

La litereto / signas la fundamentajn radikojn (U.V.). La litereto ĉ signas la radikojn oficiale aldonitajn de la Lingva Komitato.

Jen ĝi estas sincera verko, kiu multe helpas al la natura evoluo kaj progresado de nia lingvo."

Esperanto (U.E.A.) Aprilo, 20, 1913.

"Entute la vortrezoro estas tre bone kaj lerte elektita kaj prezentas relative tre kompletan kolekton de la vortoj, ĝis nun uzitaj kaj uzaditaj en Esperantujo. Pri la akcepto de la t.n. internaciaj fremdvortoj en tiun ĉi vortaron oni povas iom dubi, ĉu ili estas ĉi tie necesaj... mi ne kredas, ke estas eble, en la kadro de tia ĝenerala vortaro, doni ĉiujn internaciajn radikojn. La libro... havas formon tre oportunan kaj bonan tolbundon. La anglaj povas esti kontentaj, ĉe fieraj, ke ili havas tian kaj interne kaj ekstere taŭgigan vortaron."

Germana Esperantisto.

"Ĝenerale la aŭtoro montras la laŭdindan tendencon ne tro bargi la lingvon per novaj malnecesaj vortoj, sed ĉerpi el la riĉa spirita fonto de nia tiel fleksibla lingvo vivanta. La ekstera vestaĵo prezentas sin belege. La eldono, papero, blinde estas vere luksa!"

Pola Esperantisto.

Prezo: 5 ŝilingoj; aŭfrankite, 5s. 3p., Sm. 2.625.

BRITA ESPERANTISTA ASOCIO 17, Hart Street,
London, W.C.

THE BIBLE IN ESPERANTO.

OLD TESTAMENT (Dr. Zamenhof's Translation).

	Post Free.
Genezo (Genesis)	2s. 0d.
Eliro (Exodus)	2s. 0d.
Levidoj (Leviticus)	2s. 0d.
La Psalmaro (Psalms)	2s. 6d.
La Sentencoj de Salomono (Proverbs)	1s. 6d.
La Predikanto (Ecclesiastes)	9d.
(Translation of J. H. FRED)	
La Kantoj de Salomono (Songs of Solomon)	3d.

NEW TESTAMENT, COMPLETE

From 1s. 6d. to 6s., according to Paper and Binding.

A NEW ORIGINAL NOVEL . . .

By H. A. LUYKEN, F.B.E.A.

MIRINDA AMO.

This book should engross the attention of every searcher after truth. Charming character studies.

286 pp. Well Printed on Good Paper.

Art Paper Cover, 2/6 net; Blue Cloth Boards, 3/6 net.
Postage 3d. extra.

THE BRITISH ESPERANTO ASSOCIATION (Incorporated).

Jen ofta rimarko de la miloj da portantoj de la Drake "PROGRESO" Ĉemizoj. La "Progreso" ne estas ordinara Ĉemizo, aĉetebla ĉie; ĝi enhavas unikajn trajtojn, kiujn ne posedas aliaj ĉemizoj. Tial ni nomis ĝin La "Progreso" Ĉemizo, kaj tial

ĝi estas speciale alloga al Esperantistoj.

Ni deziras fondi klientaron inter la multaj Esperantistoj; jam ni estas tre bone konataj de la ĝenerala publiko. Ni do petas, ke ĉiu leganto skribu por senpaga specimeno de desegnoj.

Estas nur du gradoj: — 4/6 (2.25 Sm.),

5/6 (2.75 Sm.).

"Progreso" estas la nomo de nia Ĉemizo, kaj "Progreso" la devizo de nia Magazenaro.

W. DRAKE & CO., Ltd.,

148, Cheapside, London, E.C.

43, New Bridge St., Ludgate Circus, E.C. (apud Ludgate Hill Station),
181, Queen Victoria St., E.C., 64, Westbourne Grove, W.

The BRITISH ESPERANTIST.

THE OFFICIAL ORGAN OF THE BRITISH ESPERANTO ASSOCIATION.

VOL^o X. N-RO 117.

SEPTEMBRO, 1914.

PREZO 3 PENCOJ.

KOSTO DE ABONO.—*En Granda Britujo*, afrankite: por unu jaro, 3 ŝilingoj; unu numero, 3 pencoj.

Eksterlande, afrankite: por unu jaro, \$0.75, fr. 4, M. 3; laŭ internacia mono, Sm. 1.50.

Abonoj estas akceptataj ĉe la komenciĝo de ĉiu monato, kaj devas esti pagataj per poŝtmandato aŭ Ĉekbanka transpagilo. Sin turni al la Sekretario, 17, Hart-street, London, W.C.

REDAKCIO.—Manuskriptojn, k.t.p., oni volu sendi al la Redaktora Komitato, 17, Hart-street, London, W.C. Tradukantoj antaŭ ol sendi siajn verkojn volu ĉiam certigi, se necese, ĉu la aŭtoro aŭ la originalaj eldonintoj permesas la represigon.

Pri artikoloj la Komitato rezervas al si la rajton korekti la erarojn de stilo, k.t.p. Ordinare oni ne resendas artikolojn neakceptitajn.

ANONCOJ.—Pri anoncoj, sin turni al la Direkcio, THE BRITISH ESPERANTIST, 17, Hart-street, W.C.—Privataj anoncoj pri Esperantistaj naskiĝoj kaj edziĝoj estas enpresataj po 2 ŝilingoj por kvar linioj.

ENHAVO.

	Paĝo.
Milito! A.E.W. ...	161
Chronicle.—Coming Events ...	162
Press Cuttings Classified.—Lastmomentaj Sciigoj...	164
Nekrologo: Sir Edward Anwyl ...	164
Libraro kaj Gazetaro ...	164
Antaŭ kaj Post "La Deko." H.B.M. ...	166
Spertoj de Karavan-Kondukanto al "La Deko" ...	168
"La Deko" (that never was) in Paris. E. MILLER ...	171
Prediko en Harecourt Church. M. C. BUTLER ...	173
Rapida Reveno el Parizo. F. I. I. DON ...	175
Mia Reveno el Germanujo. JOZEFO ALMOND ...	176
En Belujo je la Tempo de la Malpaciĝo Europa.	
J. L. STILWELL ...	176
Dek Ok Horoj en Parizo. Rakonto de Amerikano ...	177
Post la Foriro el Parizo. SEDRIK ...	178
An Affecting Incident. J. J. BOUTWOOD. — Jus	
Ricevitaj Sciigoj de Kongresa Organizinto. P.	
BLAISE.—B.E.A. Propaganda Organizo ...	179
B.E.A. Emergency and Council Meetings, New	
Members, Examinations.—F.K.I. ...	180

Militio !

Post la apero de nia lasta numero, eksplodis kvazaŭ el blua ĉielo la plej terura politika fulmotondro, kiun iam la mondo spertis. Tuta Eŭropo subite konvulsiiĝis pro milita agado, kiu nun ŝancelas la fundamenton mem de nia civilizacio, ne nur en la landoj, kie furioze bataladas la armeoj, sed ankaŭ en landoj malproksimaj de la milita scenejo. Priskribi la nedireblan mizeron de multaj milionoj el niaj samehomaj estaĵoj, ni nek devas, nek volas, nek povas. Ĉiuj legantoj scias, ke la tuta mondo ŝajne frenezas; ĉie regas sufero, teruro, malĝojo, multaloke eĉ la plej nigra malespero, kaj ruino.

Meze de la tumulto, ni kaptu laŭ nia povo kelkajn momentojn por racia pripensado. Ni serioze demandu al niaj animoj, kia spirita sintenado estas la plej konforma al la sana prudento de ni, kiuj en pli feliĉaj tempoj nin nomis Esperantistoj, kiuj ankoraŭ kuraĝas sopiri al la fina venko de la bono kaj la interhoma amo.

Unue ni devas memori, ke la popolo de tiu aŭ alia lando tute ne estas responda pri la malamikaj agoj de sia lando. Ankaŭ ne la soldato, kiu celas vin per pafilo aŭ trapikas vin per lanco, tion faras pro malamamo: ni ĉiuj estas eroj de kruela, sensenta maŝino, la militarisma sistemo, kiu al neniuj alportas ian veran bonon, sed kiu sennombrajn milionojn da

bonanimaj kaj senkulpaj homoj en ĉiuj landoj dispremas kaj ruinigas. Tiun abomenan maŝinon ni lasis kreski ĉirkaŭ ni en tempoj pacaj; kaj nun ĝi senkompate disŝiras nin sendistinge, ĉu tiun sorton ni meritis aŭ ne. *Ĉiu individuo el ni estas iagrade responda pri la ekzisto de la nuna terura stato de aferoj.* Plej facile estus, por kvietigi niajn konsciencojn, diri, ke ni individue estas nur viktimoj de malbenita sistemo, kaj kulpigi pri la peko kelkajn ambiciulojn. Tamen pli honeste, pli kuraĝe estos, ke ĉiu homo, kiu vere malamas la malbonon, humile konfesu, ke li mem estis ĝis nun konsentanto pri kondiĉoj, kiuj nepre devis kaŭzi la nunan ĉiebruantan krimregon, kaj ke li solene promesu al sia animo, ke tuj de nun li studos senantaŭjuĝe kaj senegoisme la verajn kaŭzojn, kiuj necesigis kaj subtenis la nunajn cirkonstancojn, kaj, trovinte la solvon, li aliĝos tutkore al ĉiu nacia aŭ internacia movado, kiu celas frakasi la kapon de tiu ĉi Moloho.

Pri difinitaj planoj diskuti ne devas Esperantista ĵurnalo. Kiel Esperantistoj nia devo nur estas propagandi lingvon, kiu verŝajne estas destinita kiel grava rimedo al la sopirata interkonsento kaj interkompreno tutmonda. Tamen kiel homoj prudentaj, ĉiu laŭ sia kapablo penadu ĉiam kaj ĉie helpi al ĉiu influo tendencanta al la mortigo de militado, al amo je ĉio aminda, al malamo kontraŭ malameco ĉiaspeca.

CHRONICLE.

Matter for the Chronicle should be sent to the Editor not later than the 15th of the month, for insertion in the following number. Reports may be in English. Matter for "Coming Events" (which should be as concise as possible) may be sent in up till the 20th. Secretaries, please note New Address: 17, Hart-street, London, W.C.

COMING EVENTS.

Diservo en Esperanto okazos en Harecourt Church, Canonbury, London, N., je 3.15 kiel kutime, Dimanĉon, Septembro 13an, kiam parolos S-ro G. W. Butler.

Preterpasante la preĝejon, oni rimarku la novan afiŝtabulon nun metitan ekstere, kun avizo pri la Esperantaj Diservoj. La komitato danke ricevis malgrandajn donacojn por pagi la koston de la tabulo.

Esperanto Day at the White City arranged for September 12th will not be held.

Federacio Esperantista de Lancashire kaj Cheshire.—La Oktobra Konferenco havos lokon en la urbdomo, Warrington je la 17a de tiu monato. Lia moŝto la urbestro (Konsilanto Peter Peacock) bonvenigos la delegitojn je la 3.15 p.t.m., kaj ĉe la loka grupejo (27, Bewsey-street), je la 5.15 p.t.m. oni temangos, kaj koncerto kaj dancado sekvos. La lokaj samideanoj, sub la fidela gvidado de Pastro Primavesi, estas tre entuziasmaj kaj propagandemaj. Interesatoj ĉeestu grandare, kaj sin turnu al F-ino D. Parsonage, 14, Bewsey-road, Warrington, por biletoj, prezo 1s. 9p.

GENERAL.

Malfeliĉa Diro.—Londona sinjorino, vizitante la Spriturban E.S., diris: "Nia rabato estas bona rano de nia grupo; ne ekzistas lia regalulo en la katludo" (angle: "Our discount is a good frog of our group; there is no entertainer for him in the cat-game.") Al la embarasitaj grupanoj unu bona amikino tuj klarigis: "La sinjorino afable sciigas nin, ke sinjoro la *abato* estas bona *ano* de ŝia grupo, kaj ne ekzistas lia *egalulo* ĉe la *katludado*." Tamen post la foriro de la komprenema amikino, la sama sinjorino diris: "Hodiaŭ mia rideto frakasis spegulon," kaj la konsternitaj grupanoj ne komprenante, ke ŝi parolas pri sia *ideto*, ekriŝugis malantaŭ la meblaro.—A.E.W.

Eklezia Esperantista Ligo.—A most interesting meeting was held on the Tuesday after the Sheffield Conference, which was not reported in the B.E. for July.

The meeting opened with the singing of the hymn "Regeco Dia Venu" and prayers in Esperanto. The president made a short speech, after which the secretary read a report on the work and position of the League. The subject of services in Esperanto was discussed, and the attitude of the Rev. J. C. Rust was approved (see B.E., July, 1914). The advisability of communicating with the Anglican Priest-in-Charge at Paris with regard to a service in the English church was discussed, and the secretary was requested to make enquiries; but nothing further has yet been recorded in the matter. A message of sympathy was sent to the co-secretary of the League, the Rev. A. J. Edmonds, with earnest hopes for his speedy recovery. [Since then the League has had its first loss in the death of its veteran *samideano*, and a suitable letter of condolence was sent to Mrs. Edmonds and family by the president, in the name of the League].

A resolution was passed suggesting that the New Testament should be published in small parts, and requesting the British and Foreign and Scottish Bible Societies to consider this question.

The meeting expressed its sympathy with Dr. Downer in his bereavement, through the death of Capt. Downer, by a fall from his aeroplane.

It was decided that the next Annual Meeting of the League should be held in London. Mr. Frost, as organising secretary of the Anglican and Eastern Orthodox Churches Union, spoke on the use of Esper-

anto in Union work; he said that it was hoped shortly to have books published on the doctrine and history of the Church of England in Russian, Greek, and Japanese, as well as in Esperanto.

At the conclusion of the meeting tea was served, and matters connected with the League and Esperanto in general were discussed in an informal manner.

The League members will one and all be pleased to see that Dr. Nickson, one of the *samideanoj*, has been appointed to the see of Bristol; a letter of congratulation has been sent by the president, in the name of the League, with best wishes for His Lordship in his work, and a hope that he will use his influence for the promotion of the Esperantist Movement.

La B.E.N.A. kaj Esperanto.—Jus fondiĝis inter la anoj de la BRITISH EMPIRE NATURALISTS' ASSOCIATION, Esperanta Sekcio. La redaktoro de la oficiala gazeto, *The Country Side*, estis la unua membro. Por ke tiu ĉi sekcio prosperu, mi petas ke ĉiuj *gesamideanoj*, kiuj interesigas pri la naturo, skribu al mi. Mi tre bezonas membrojn, kiuj scias Esperanton. Plenajn detalojn mi sendos al ĉiu, kiu sendos poŝtmarkon por la respondo. Mi petas vin, skribu multope, kaj sukcesigu mian Esperantan Sekcion.—Eric Biddle, B.E.N.A., Selborne, Western-road, Wylde Green, near Birmingham.

LONDON.

Londona Klubo.—La 24an Julio okazis parolado pri Finnlando de S-ro V. Setälä, kies bona scipovo de Esperanto kune kun profunda amo al sia temo prezentis vivan elmontron de la kulturo kaj progreso de la Finna nacio. Pere de la lumbildoj montritaj oni ricevis memorindan impreson pri la multaj belaĵoj de tiu malmulte al Angloj konata lando. Kondukataj de la afabla S-ro Setälä la tricent ĉeestantoj vagadis en spirito sur belaj lagoj, laŭ ŝaŭmantaj riveroj kaj tra pitoreskaj arbaroj, restante je akvofalo momente por admiri ĝiajn rapidajn akvojn, vizitante kamparajn dometojn por vidi kaj sciigi pri la vivado de la homoj tieaj; fakte, dum sepdek kvin flugantaj minutoj, la ĉeestantoj ricevis pli da intereso kaj informado ol ili povus akiri el kelktaga studado de historiaj libroj.

Havante la spiriton de sia lando funde en koro, la parolanto traktis kun komprena simpatio la idealojn kaj laborojn de ĝia popolo, montrante ke, spite grandaj malfacilaĵoj naturaj kaj politikaj, tiu popolo pere de edukado kaj aliaj pacaj rimedoj antaŭeniras sur vojo al ankoraŭ pli alta civilizacio. Aŭdinte la paroladon oni nepre esperas, ke la Finna popolo ricevos nenian haltigon al ĝia evoluo, ĉar la influo de ĝia kulturo estas, sen ia dubo, boniga al ĉiuj homoj.

La parolado estis tradukita anglan de S-ro H. Bolingbroke Mudie, kiu, aldone al lerta angligo farita el flue eldiritaj esperantaj frazoj, libere enmetis la bone konatan Mudian bonhumoron rezulte el kio la ĉeestantoj havis multajn okazojn plenkore ridi. Fine de la parolado li varme dankis S-ron Setälä, esperante por li sukceson en lia vojaĝado kaj esprimante la korajn bondezirojn de la membroj kaj amikoj de la Londona esperantistaro: sekvis longa aplaŭdado por S-ro Setälä, kiu leviĝis kaj diris, ke li estas tre danka por la afabla kaj tute amika bonvenigo, kiun li ricevis, kaj li invitis ĉiujn al sia lando certigante, ke ili trovos la Finninojn tre afablaj kaj gastamaj. La kunveno finiĝis per la kantado de "La Espero."

Aŭguston 7an parolis en la klubo multaj membroj vizitintaj Parizon, kiuj priskribis siajn aventurojn en

Francujo. Pri tiuj aventuroj la legantoj de "B.E." povas sciigi per la artikoloj presitaj en ĉi tiu numero. Prezidis S-roj Bredall kaj Bolingbroke Mudie.

Aŭguston 14an la klubo havis la plezuron bonvenigi alilandajn samideanojn jenajn:—S-rojn Jac Ruroen, Leo Van Munster, John Plathul el Hago, F-inojn Dora kaj Eileen Day el Kanado, S-inon Ada Hogg el Aŭstralio, S-ron Chester Camp el Ameriko. Nia ĉiam feliĉoplena amiko, S-ro Cedric White ĉeestis kaj parolis pri siaj aventuroj, pere de kiuj ni povis, eltrovi, ke eĉ militoj ĝis nun ne forigis lian aplombon nek la ridpovon el lia koro.—W.H.B.

Tufnel.—Neither the holidays with their brightness, nor the war with its gloom, have interrupted the enthusiastic meetings of our group.

The splendid donation of a well-stocked library of Esperanto works, generously given to the society by S-ro Torpey, will greatly assist our advanced students.

At a recent meeting Mr. Lester Smith gave an account of his visit to Germany as member of a deputation in favour of peace, and a better understanding between the two nations. Upon the Committee of Welcome in Berlin was the well-known editor of the *Germana Esperantisto*, S-ro F. Ellersiek. Crowded meetings were held, and enthusiastic audiences applauded vociferously the message of peace. It is most evident that neither the German *people* nor the English desired this war, as the feeling between the two peoples was never more friendly than just before we were dragged into it.—(Sec.).

THE PROVINCES.

Brighton seems to have been the refuge of many Esperantists, whose sojourn in Paris was all too short. The local group was very pleased indeed to welcome members from Edinburgh, Glasgow, Cambridge, Bradford, Todmorden, and other places. One heard also of visitors from Southport, but unfortunately they did not join in with the others in the impromptu meetings which were arranged. Altogether about 40 Esperantists must have visited the town, and one only wishes that times and affairs had been a little more settled, so that adequate entertainment might have been given. However, there were three very pleasant little meetings, one on the Palace Pier, another to Rottingdean and Ovingdean, when we showed our Scotch friends what a Sussex mist is like, and another to the favourite South Coast Creamery, where the cook made a valiant attempt to show his appreciation of us, and gave us cakes with "Vive la Esperanta" thereon.

Esperantists are always noted for making the best of things, and if we could not have a *kongresego* we tried—and I think succeeded—in enjoying our *kongreseto*. From the local newspaper we read that the Publicity Department was besieged with applications for the Esperanto guide to the town, which has recently been admirably translated by Miss Oxenford, and which may be had upon application to the local Hon. Sec.—E.M.E.

From **Eastbourne** comes a little war story that has a humorous element. A young Hungarian who was to be a delegate to the Esperanto Congress to be held in Paris wished to spend first a holiday in England. He communicated with Mr. Nix, jeweller, of Terminus-road, Eastbourne, who is himself an Esperantist, requesting him to arrange lodgings. This Mr. Nix did, and the Hungarian and his uncle, a member of the Hungarian Parliament, and a clergyman at a church at Budapest, spent an enjoyable holiday. They left Eastbourne on the Friday before war was declared against Germany, the uncle travelling to Folkestone *en route* for Budapest, and the nephew going to Paris

to attend the Congress. When bidding farewell to Mr. Nix he said he would spend a week or so in Brittany after the Congress was over. This he did, but under far different circumstances from those he had imagined. He was arrested in Paris and sent with other prisoners of war to Brittany to help in harvesting and agricultural work. He is quite happy, however, as a postcard message received by Mr. Nix shows.—From *Brighton Gazette*.

Huddersfield.—Tiu ĉi grupo lastatempe ricevis viziton de tri Holandaj samideanoj el la Hago rezultate de invitoj faritaj de tri grupanoj. Por bonvenigi ilin, akcepto estis aranĝita je la 28a de Julio en la Kafejo "Royal," King-street, kaj 80 samideanoj ĉeestis sub la prezido de S-ro E. Woodhead, M.A., J.P., la honora prezidanto de la grupo kaj redaktoro de *Huddersfield Examiner*. S-ro Woodhead bonvenigis ilin per tre taŭgaj vortoj kaj la tri Holandanoj faris salutparolojn respondatajn de la prezidanto, S-ro W. P. Roberts, kaj la sekretario. Kantoj, ĥoroj kaj deklamoj estis la ceteraj eroj de la bonega programo, kaj ĉiuj estis kontentaj pri la tuta afero.

La Holandanoj, kiuj venis nur por unusemajna vizito, devis resti preskaŭ tri semajnojn pro la ĉeso de la ŝipveturado de Grimsby ĝis Rotterdam kaŭze de la komenciĝo de la milito. "Ies perdo estas ies gajno" bone ilustrigis en tiu ĉi okazo, ĉar la Holandaj samideanoj vagadis kun la Huddersfield samideanoj, vizitis iliajn domojn kaj tiujn de amikoj kaj ĉiam bone propagandis nian karan lingvon.

Kettering.—S-ro Vilho Setälä visited this town on July 20, and delivered his lecture on "Finland, the Land of a Thousand Lakes." Kettering was the first town at which S-ro Setälä delivered his lecture, and this fact being made known by means of the local Press, a goodly number met in Fuller Assembly Rooms, and were thoroughly interested in the description given by him of his native land. The lecture was illustrated by about two hundred lantern views representing scenes in Finland. The lecture, delivered in Esperanto, was translated into English by Mr. A. E. Smith, secretary of the local group, and by this means the utility of Esperanto was demonstrated in a practical manner to the public. A number of Esperanto text-books were sold at the close of the lecture. In the unavoidable absence of the president, Mr. Wm. Timpson, his son, Mr. George Timpson, B.A., occupied the chair. Nine of the Kettering Esperantists journeyed to Paris in the hope of meeting S-ro Setälä and other friends at the Congress, but with many other disappointed ones had to return home without having the pleasure of seeing any of their foreign *samideanoj*. It is hoped, however, that the visit of S-ro Setälä will result in increased interest in the Esperanto movement in the district.

SCOTLAND.

Edinburgh.—The long summer evenings and the holiday season account for smaller attendances at our weekly *babilado*. Our activities, however, have been well maintained; members of the summer class have much enjoyed the study of the stories in Kabe's *Unua Legolibro*. The Saturday afternoon rambles of the "Vagada Klubo" are continued, and every opportunity they afford for propaganda taken advantage of. The ordinary meetings of the group will be resumed on October 7, in Room 26, Synod Hall.

The programme for the winter's work is already drawn up, a most interesting syllabus printed, and arrangements made for teaching several classes.

It is earnestly to be hoped that all Esperantists and friends of our cause will give their support and help at this important period in the history of our movement.—A. McC.

Press Cuttings Classified.—July.

Articles or Paragraphs about Esperanto appeared in:—*Islamic Review* (article on "Islam and Esperanto," by Khalid Sheldrake); *War and Peace* (article on "Effective Line of Communication," by F. S. Garnick, F.B.E.A.); *Literary Guide*; *Herald of the Star* (article in Esperanto on "Simpleco," by H.B.H.); *Glasgow Evening Citizen*, 1st; *Dover Express*, 4th; *Portsmouth Evening News*, 7th; *Southport Visitor*, 11th; *Daily Chronicle* (Bus Interpreters), 14th; *Bradford Daily Argus*, 21st; *Daily Citizen*, 24th and 25th; *Globe*, 29th.

Re Paris Congress:—*Gloucester Journal*, *Gloucester Chronicle*, *Western Weekly News*, 11th; *Westminster Gazette* (Interview with Secretary, B.E.A.), *Illustrated Chronicle*, 17th; *Standard*, *Daily Express*, *Daily Telegraph*, *Irish Times*, 20th; *Leicester Daily Post*, *Bath Herald*, *Star*, *Daily Graphic*, 21st; *Herts. and Cambs. Reporter*, 24th; *Christian Commonwealth*, 29th; *Evening Standard*, 31st.

Editorials on Esperanto:—*Manchester Guardian* (re Bus Interpreters), 10th; *Bradford Daily Telegraph*, 11th.

Regular Articles appeared in:—*Daily Herald* (on International Congresses, Education, Idealists, Art); *Hastings Observer*; *Christian Commonwealth*; *Illustrated Chronicle*; *Barrow Guardian*; *Hastings Advertiser*; *Cheltenham Chronicle*; *Young New Church Man* (Esperanto Page).

Esperanto Activities reported in:—*Southport Guardian*, 4th and 8th; *Yorkshire Evening Post*, *Northampton Echo*, 6th; *Eastern Daily Press* (Norwich), *Liverpool Daily Post*, *Southport Visitor*, 7th; *Northampton Mercury*, 10th; *Formby Times*, *Manchester City News*, 11th; *South Wales Daily News*, 14th; *Hampstead Record*, 24th; *Halifax Weekly Guardian*, 25th.

Letters in Support of Esperanto appeared in:—*Glasgow Evening Citizen* (reply to "Reformer" by J.D.B.), 4th; *Daily Citizen* (C. Blount on "Esperanto and Socialism"), 8th, (C. Hall on "Two Universal Ideas"), 11th, and (A.B.C. on same), 15th; *Cromer Post* (C. W. Burn on Paris Congress), 10th; *Sussex Daily News* (W. R. Richardson on visit of foreign journalists), 14th; *Lyttelton Times*, N.Z. (re Progress in New Zealand), 11th June; *Sunday School Chronicle*, 16th; *Brighton Herald*, 18th; *Glasgow News*, 21st; *Star*, 22nd (J. A. Gill and A. Bridges), 24th; *Shipley Times*, 24th.

Other Letters:—*Glasgow Evening Times* ("Reformer"), 1st; *Star*.

Lectures or Discussions on Esperanto reported in:—*Bedfordshire Express* (Esperanto and Ethics), 4th; *Civil Service Gazette* (Postal Congress), 4th.

Lastmomentaj Sciigoj.

D-ro Aleksandro Zamenhof, S-ro Szabuniewicz, F-ino Stepanova, S-ro Setälä, D-ro Runeberg kaj multaj aliaj rusaj kaj finnaj samideanoj troviĝis neaten-dite en Londono, serĉante revenovoĵojn al Rusujo. Iom post iom ili malaperas al Newcastle, de kie ili vojaĝas al Bergen kaj veturas laŭ norda Svedujo al Finnlando. En nia venonta numero Dr. A. Zamenhof verkos tre interesan raporton pri siaj aventuroj.

Nia sekretario, S-ro Clegg, deĵoras aŭtobikliste, gardante la telegrafadenojn, k.t.p., en sudorienta Anglujo.

Nia Prezidanto proponis siajn servojn al la Milita Fakto kiel Interpretisto.

La multaj diverslandaj Esperantistoj nuntempe en Londono estas invitataj viziti la Legočambron de B.E.A. ĉe 17, Hart-street, tute apud Brita Muzeo.

Pro la paco promesita parte de la voĉdonrajtpetan-

tinoj, ĉiuj ĉefaj muzeoj kaj artgalerioj denove malfermiĝis. Ankaŭ la nova Muzeo Londona, en Lancaster House apud Buckingham Palaco.

Oni ĵus informis nin, ke S-ro Couturat el Parizo mortis en aŭtomobilakcidento.

Nekrologo.

SIR EDWARD ANWYL, M.A.

Kun profunda bedaŭro kaj malĝojo ni kronikas la morton de nia fama kaj eminenta samideano, Sir Edward Anwyl, kiu okazis la 7an de Aŭgusto. Nia mortinta kamarado estis unu el la plej distingitaj homoj en la mondo de kleruloj. Li naskiĝis en 1866 kaj post studado en Chester kaj Oriel College, Oxford, li fariĝis Profesoro en la Kimra Lingvo en la Universitata Kolegio, Aberystwith, in 1892. Kelkaj jaroj pliposte li fariĝis ankaŭ la Profesoro de Kompara Filologio en la sama kolegio. Li ankaŭ estis Prezidanto de la Centra Kimra Konsilantaro. Multajn aliajn honorojn li tenis, kiam li mortis. Li verkis kaj redaktis multajn librojn kaj artikolojn, kaj lia verkado ĉiam estis zorga kaj fidinda. Li subtenis nian aferon preskaŭ de l' komenco en Kimrujo. Antaŭ ol eldoni la Kimran ŝlosilon, oni submetis ĝin al Sir Edward, kiu zorge kontrolis ĝin kaj faris multvalorajn konsilojn. Li estis Membro de l' B.E.A., kaj en la lasta kunveno de l' Sud-Kimruja Esperanto-Ligo, je la 11a de Julio en Pontypridd, li faris publikan paroladon pri nia lingvo. En Januaro, 1914, li ankaŭ prezidis propagandan kunvenon en Pontypridd okaze de la vizito de nia Prezidanto al Sud-Kimrujo. Vera giganto en korpo, menso kaj animo malaperis el inter ni, kaj ni sentas la perdon de grandanima kaj fidela amiko. Li ripozu en paco.—W.H.H.

Libraro kaj Gazetaro.

In Memoriam—de Tennyson—*trad.* A. E. Styler, eldonita de The British Esperanto Association (Inc.), prezo, Sm. 0'75.

S-ro Styler en sia antaŭparolo skribas jene:—
"Tennyson kaj Arturo Hallam estis universitataj amikoj, am-fratoj kiel Oresto kaj Pilado...Arturo Hallam subite mortis en Vieno la 15an de Septembro, 1833...Tiu sortobato forprenis de Tennyson ĉiun vivĝojon. Longe li nur deziris morti. Sed la Poezio kaj Soleco konsolitis lin..."

La poemo *In Memoriam* estas eble la plej alta tributo de respekto kaj amo iam farita de unu homo al alia.

Ĝi prikantas la doloron, kiun sentis la poeto pro sia perdo; la amon, kiun li konservis al sia mortinta amiko; la esperon, kaj fine la fidon, kiun li havis pri rekuniĝo kun li en pli vasta sfero.

La verko konsistas el 131 kantoj de diversaj longoj, verkita dum periodo de naŭ jaroj post la morto de Hallam.

Antaŭ la kantaro staras enkonduka strofaro verkita nur en 1849, tio estas, post intertempo de 7 jaroj. Tio ĉi estas konfeso de fido de Tennyson kaj pardonpeto pro mankoj kaj erarpensoj eble troviĝantaj en la poemo mem.

"Ho, forta Fil' de Dio, Am' senmorta,
Vi, kiun ni, vizaĝon ne vidinte,
Per kredo, nur per kredo, ĉirkaŭprenas,
Kredante, kion ni ne povas pruvi;

.....
Vi ne nin lasos en la polvo, ne!
Vi faris Homon, li ne scias kial,
Li pensas, ke li ne por morti vivas;
Vi faris lin...Vi estas die justa.

.....

Pardonu mian ploron ; *li* foriris,
La kreitaĵo Via, kiel bela !
Mi fidas, ke en Vi li nune vivas,
Kaj tie mi lin trovas pli aminda.”

Mankas al ni loko por multe citi el la poemo. Ni tamen ne povas ne citi la belan tributon, kiun la poeto faras al sia amiko en la lastaj strofoj.

Pripensinte la evoluadon de la homa raso kaj la progreson de la scienco kaj saĝo ĉe la homoj, Tennyson antaŭrigardas al

“...fina ras' perfekta,
Ja, kiu la okulojn de la Scio
Senpere vidos ; sub komando ĝia
La Tero tuta estos ; en la mano
Naturo,—kiel malfermita libro.

Ne plu duone besta ; ĉio, kion,
Ni pensis, amis, faris, kaj esperis,
Aŭ suferadis, estas nur la semo
De kio estos la florar' kaj frukto.

De tiu ras' la viro, kiu paŝis
Kun mi sur la planedo nia, estis
Tip' nobla, antaŭtempe aperinta,
L' amiko, kiu apud Dio vivas.”

La traduko de S-ro Styler, kiel oni vidas supre, havas grandajn meritojn rilate al la poezieco de la stilo. Komparo kun la angla teksto montras, ke ĝi ankaŭ estas mirinde fidela traduko.

Se en kelkaj lokoj la leganto trovas ĝin ne tre facile komprenebla aŭ malpli poezia, tion ĝi ŝuldas plejparte al la kelkfoja neklareco de la originalo, kaj al la ofte preskaŭ nevenkeblaj malfacilaĵoj de la traduko de angla-lingvaj poemoj.

Ni kore gratulas S-ron Styler pri lia traduko kaj rekomendas ĝin al literaturamantoj ĉiulandaj.

La libro havas tre oportunan formaton kaj estas klare kaj preskaŭ senerare presita.—A.B.

Dr. J. Pollen (our “Prezidinto” who knows *In Memoriam* almost by heart) writes :—

“I have seldom read any translation with deeper pleasure than this rendering of *In Memoriam* into Esperanto by S-ro E. A. Styler. To put it briefly—the translation has been splendidly done. Mr. Styler has once more proved himself a lord of the Esperanto language, and has given the Esperanto World not merely the poet's thoughts, but a line-for-line and almost word-for-word translation of the “Poet's pen.” In so doing he has demonstrated the wonderful word-power superiority of the Esperanto tongue. Into no National language could *In Memoriam* have been rendered with such faithful accuracy, and such subtle melody and charm. Indeed it may be doubted whether it could be translated into any National language at all !

It is true Mr. Styler has not reproduced the rhymes of Tennyson's quatrain. But Esperanto is so sweet-sounding in itself that these helps to harmony, ‘the jingling sounds of like endings’ (as Milton somewhat contemptuously terms them), can hardly be said to be missed ; while, from time to time, ‘Alliteration's artful aid’ (to which Esperanto, like all living languages, so readily responds) has been judiciously invoked by Mr. Styler with pleasing effect. We British Esperantists owe the translator a great debt of gratitude for convey-

ing to our ‘Gesamideanoj’ all over the civilised world in this masterly manner the best that our great English Tennyson could give. If it be true that poet's thoughts ‘enrich the blood of the world,’ then surely gratitude is due to those who enable these thoughts to circle with the wind—and to reach the remotest lands. Let this translation of *In Memoriam* so circle, and let it be known to Esperantists east and west, and through them to their fellow-countrymen the wide world over, and the blood of the world will be enriched thereby.—J. POLLEN.”

Galateo.—Esperantistoj sendube interesiĝos sciigi, ke en Ĉikago dum la tiea 7a kongreso de la Esperantista Asocio de Norda Ameriko (Ilinojo, Miĉigano kaj Viskonsino)—la 20an—ĝis 26a de Julio—oni prezentis en unu el la festvesperoj—la ŝerchumoran operon “Galateo,” de Franz von Suppé, kun granda sukceso.

Kvankam la vetero estis pli ol varmega, la ĉeestantoj neatentante pri tio, sin sentis ridantaj kaj ĝuoplenaj ĝis post la lasta minuto. La aplaŭdo en la fino estis “*tiel granda kaj entuziasma, kiel neniu iam atendis,*” kaj ĉiu miregis pri la bona afero.

Estis profesia ludkantistaro, kiu ludis kaj kantis ĝin, kaj la aranĝanto de tiu granda prezentado estis la fervora Esperantisto, S-ro D-ro B. K. Šimonek en Ĉikago. Kvar deputitoj petis lin poste ripeti la operon “Galateo” en kvar diversaj lokoj (San Francisko, Pittsburgh, Ĉikago kaj alia loko).

Interesa por niaj legantoj estas, ke la traduko estis farita de S-ino Ad. Šefer, el Londono, kiu tradukis la lirikojn el la germana lingvo kaj la prozaĵojn el la angla. Estante mem kantistino kaj muzikistino, ŝi faris sian eblon montri al la kantistoj, ke Esperanto estas plej facile kantebla lingvo, eble pli ol ĉiu alia.

La tekstolibreton oni povas aĉeti (6d.) en B.E.A. ; plie du apartajn kantojn kun akompanado, “ne klasikaj kiel ni” (solkanto de Ganimedo), kaj kisa Dukanto “Vi allogas min” (inter Galateo kaj Ganimedo), eltiraĵoj el la opero, prezo 1 sm. estas aĉeteblaj en la Esperantista Asocio de Nord-Ameriko, 1669, Blue Island-avenue, Chicago, Illinois, U.S.A. (Usono).

Aliaj Verkoj Ricevitaj.—*Brajtono por Sano kaj Plezuro la Tutan Jaron*, dek ses-paĝa multilustrita broŝuro, entuziasma priskribo de tiu belega marbanejo. En tia mallonga rakonto ne estas eble priskribi plene kaj juste la multajn allogaĵojn de la urbo ; sed tiuj, kiuj deziras pli plenan informon, estas kore invitataj skribi al la Direktoro de la Publicity Department, Public Library, Brighton, Anglujo, por senpaga ekzemplero de la broŝuro aŭ la 72-paĝa gvidlibro titolita *La Libro de Brajtono*, en la angla, franca, germana kaj Esperanta lingvoj.—*Haleluja Horo* el la “Mesio” kvarvoĉa, esperantigita de Jack Edwards, ricevebla ĉe li por unu penco, 100 por 2 Sm. 500.—*Esperanto kaj Mondamikiĝo*, letero al la mondamikoj de The Rt. Hon. Sir T. Vezey Strong, redaktita anglalingve kaj Esperante, 24-paĝa broŝuro, sendata senpage al la samideanoj (ĉirkaŭ unu mil), kiuj subskribis la aliĝilojn dum kaj post la Berna Kongreso. Pluajn ekzemplerojn oni povas aĉeti po 2½ pencoj ĉe S-ro Harrison Hill, The Den, Upper Cavendish-avenue, Finchley, London, N.—*La Problème de la Langue Internationale*, par E. Boirac, recteur de l'Académie de Dijon, 2a Eldono, dek ses-paĝa grandformata broŝuro, prezo ofr. 25 ricevebla ĉe Esperantista Centra Oficejo, 51, Rue de Clichy, Paris.—*Fundamentaj Dokumentoj pri la oficialaj institucioj de Esperanto*, 1914, 52-paĝa broŝuro, prezo : 0.25 fr., kaj *Aldono al la Tutmonda Jarlibro Esperantista*, 1913—1914, 90-paĝa broŝuro, kun portreto de D-ro Zamenhof kaj priskribo de Edinburgo, ilustrita, ricevebla ĉe Centra Oficejo, Paris, aŭ B.E.A.

Antaŭ kaj Post "la Deko."

Kia katastrofo! Anstataŭ la brila triumfo — eĉ la plej brila ĝis nun en nia historio — nur sanga makulo. Malgraŭ la dudeka jarcento, la civilizacio kaj la religio — la fortoj de la infero ankoraŭ kvazaŭtriumfas.

Almenaŭ kvincent fidelaj Britaj Esperantistoj — Esperantistoj laŭ la plena signifo de tiu nomo — transiris el diversaj havenoj tiun mar-kolon, kiu nun havas por ni ĉiuj signifon multe pli gravan kaj ŝatatan.

Multaj por la unua fojo kuraĝas kontraŭbatali la supozitajn malfacilaĵojn de eksterlanda vojaĝado, kuraĝigitaj de la favoraj spertoj de siaj samideanaj kolegoj. La energia laborado de la Kongresa Organiza Komitato streĉis ĉies entuziasmon ĝis neantaŭvidita nivelo.

Mi kune kun ĉiuj aliaj senpacience atendis la solenan malferman kunsidon kie, por unu plua fojo, kunvenos la "rondo familia."

Sabatmatene, mi renkontis ĉe la Stacidomo Victoria mian amikon S-ro Heldmann — tiu membro de la Middlesex Konsilantaro, al kiu ni ŝuldas la jam anoncitajn sukcesojn pri la enkonduko de Esperanto en publikajn lernejojn.

La Esperantistoj plejparte uzis la Folkestone aŭ Dover ŝipojn tiun tagon, kaj ni nur renkontis ĉirkaŭ dudek inter Newhaven kaj Dieppe.

Varmega suno kaj bluega maro kreskigis niajn esperojn kaj kiam, post iom longa haltado en Dieppe, nia homplena vagonaro traveturis la freŝeverdan, ridetantan Francan landon, estis neeble pensi pri malpaco kaj milito, sufero kaj sango.

Nenio eksterordinara okazis, ĝis ni alproksimiĝis Parizon. Nur tri soldatojn ni vidis dum la tuta veturado al la Parizaj antaŭurboj. Sed ĉirkaŭ la sepa horo evidentiĝis, ke okazis — io! Tamen nenion definitive ni eksciis ĝis alveno en Gare St. Lazare. Tie densa homamaso tute ŝtopis por ni la kutiman elirejon. Tamen mi eltrovis flankan pordeton, per kiu ni rapide atingis la straton. Tial nur poste mi eltrovis, ke tiu densa amaso estis Britoj, kiuj ekforflugas hejmen. Inter ili estis miaj karaj gepatroj, kaj mi poste aŭdis, ke ili renkontis kelkajn, kiuj veturis kun mi, kaj instigis ilin tuj reveni, sen eliro el la stacidomo.

Ekster la stacidomo regis ĥaoso! Longe, tre longe, ni atendis fiakron; sed fine forveturis hotelen, kun veturigisto elekscitiĝinta pro tio, ke antaŭ unu horo oni proklamis la mobilizadon, kaj ke morgaŭ li devos iri al la Belga landlimo.

En la Hotel Windsor mi trovis Generalon Sébert, S-rojn Bricard, Chaussegros, Rollet de l' Isle kaj Archdeacon, kaj vespermanĝis kun ili, antaŭ ol foriri al la Centra Oficejo por kunveno de la Organiza Komitato.

Ĉe tiu kunveno ni faris diversajn decidojn, kiujn mi ĉi tie resumos:

1. Malfermi la Kongreson kiel anoncite dimanĉvespere kaj, se pli bonaj informoj ne estos ricevataj, fermi la kongreson tuj poste.

2. Ke la Prezidanto de la Kongreso estu Generalo Sébert.

3. Ke la Organiza Komitato laŭeble redonu monon al tiuj kongresanoj, kiuj jam postulis ĝin, sed ke oni ne redonu la monon por 'kongreskarto al la ceteraj kongresanoj.

4. Deklari, ke nenio plendo pro tio, ke pli frue ne estis eble averti pri la ebla forlaso de la Kongreso, estu pravigebla kontraŭ la Komitato. Ĉiuj suprenomitaj resolucioj estis unuanimaj.

Poste S-ro Warden afable akompanis min al la Akceptejo.

De malproksime sur la fama Place Clichy, forte brilis nia verda stelo. Kiom da centmiloj da homoj estus ĝin vidintaj dum normala kongreso, kiu scias? Kaj en la Akceptejo mem nur la posedanto de la lampo de Aladin ne pleniĝus je mirego kaj ĝojo. Vasta bele ornamita halo, kapabla por enhavi la tutan 3,800 kongresanaron, kun la grandlitera devizo: "En la mondon venis nova sento." Kia ironio! Vere tiuj literoj devus esti sangkoloraj anstataŭ oraj. Neniam mi forgesos tiun belan Akceptejon.* Tamen mi eniris la grandan halon por malpli ol kvaronminuto! Ĉar ekstere en la luksa antaŭĉambro kolektiĝis samideanaro, plejparte Brita. Multaj, kiuj nur havis Anglan ormonon, malsatis jam de la mateno, kaj ĉiuj atendas informojn. Tuj mi saltis sur seĝon kaj anoncis ke, laŭ la nunaj informoj, estis decidite malfermi la kongreson morgaŭ vespere, kaj ke mi mem intencas ĉeesti. Al ĉiuj mi konsilis trankviliĝon kaj fruan leviĝon post komforta dormado por frumatene studi la ĵurnalojn kaj ekscii, kio estas farinda. Dum la Komitatkunveno oni certigis al mi, ke la Akceptejo restos malfermita ĝis la noktmezo. Mi do tuj forkuris — ĉar fiakroj ne plu estis troveblaj — por eltrovi miajn gepatrojn. Ili loĝis ne malproksime, sed pro la granda ekscitiĝo sur la stratoj kaj la tuta manko de policanoj mi devis multe serĉi la vojon. Fine mi trovis la ĉarman domon, kie S-ino Langlet plej afable priklopodas siajn gastojn. Tie je mia mirego, mi trovis ke, laŭ informo ricevita ĉe la Brita Ambasadorejo ĉirkaŭ la sesa horo, miaj gepatroj, F-ino Lawrence kun la blinda F-ino Morrison, F-ino Roche kaj la F-inoj Wynter jam foriris — sen grandaj pakaĵoj sed nur kun valizetoj amasigitaj sur puŝveturilon, kiun veturigis S-ro Langlet kaj mia patro!

La afableco de S-ino Langlet dum tiu krizo

* Vidu noton, pĝ. 168.

estis vere grandega, kaj ni estis vere bonŝancaj, pro tio ke la Francaj samideanoj trovis por ili tian samideanan domon ĉe 66, rue Boursault, kiun mi varme rekomendas al ĉiuj, kiuj iam post la milito deziros reviziti Parizon.

Tiu informo kompreneble tute ŝanĝis la situacion, kaj mi rekuris Akceptejen ĉirkaŭ la dekunua horo nur por trovi ŝlositajn pordojn. Kion fari!

Reveninte al la hotelo, S-ro Heldmann rakontas, ke li kun S-ro Archdeacon sukcesis intervui la ĉefon ĉe la stacidomo, kaj eltrovis, ke morgaŭ matene la kutima vagonaro funkcios al Dieppe, sed ke poste ĉio haltigos, por ke ĉies patrinido inter 18—42 alveturu batalejon.

Tion ili anoncis en la Akceptejo, kaj mi do trankviliĝis konsciante, ke la Franca Registaro certe faros ĉiujn klopodojn por senigi sin de miloj da Britaj buŝoj.

Kune kun S-ro Adams ni vizitis la stacidomon por vidi, kio estas, kaj trovis nekredeblan konfuzon. Post multaj klopodoj kaj oftaj neadoj ni venis al la konkludo, ke omnibusa vagonaro forveturos al Rouen kvindek minutojn post noktomezo. Ni do revenis al la Hotelo, kaj trovis, ke ĉiuj kelneroj jam estas for. La mastro mem funkciigis la lifton. Ho! Kiom blanka kaj komforta aspektis la neuzita lito, kaj kian timigan bildon prezentis al mi mia spegulo: kolumo tute senameligita pro ŝvito! La blinda S-ro Merrick jam enlitiĝis, sed S-ro Adams avertis lin kaj sekvis nin al la stacidomo, kie ni diligente penadis eltrovi, ĉu la vagonaro funkcios aŭ ne, kaj de kiu perono. Meze de tiaj klopodoj plenumis mi ekvidis stelaron, apartenantan al kompanio da ĵusalvenintoj! Tuj mi alkuris al ili — speciale mi memoras S-rojn Hyde kaj Merchant — kaj diris, ke la kongreso ne povas okazi, ke Parizo estas neebla, kaj ke mi mem foriras. Ili miregis, sed estantaj lacaj kaj malsataj kaj neniel komprenantaj la signifon de plena mobilizado en kontinenta lando, ili forveturis al la elektita hotelo kaj havis aventurojn, pri kiuj, mi esperas, ili mem raportos al vi.

Subite vagonaro aperis, kaj la lokomotivisto esprimis la intencon ĝin veturigi al Rouen laŭeble. Tuj ni eniris, tute ne montrinte biletojn; mi ekskursis al la restoracio, kie mi aĉetis la tri lastajn panpecojn, la du lastajn pecojn da ŝinko, tri oranĝojn kaj botelegon da malbonega akvaĉo. Ektrumpetis kontrolisto: ekruliĝis vagonaro kaj colon post colo ni alproksimiĝis tiun karan hejmlandon tiom proksiman, tamen tiom malproksimega.

Post kvinhora malrapidegirado ni trovis nin en Rouen meze de soldato; kiuj, kune kun la tuta franca popolo, avida demandis: “Kion faros la angloj?” “Havu fidon!” diris ni. “La angloj neniel vin forlasos!” Kiaj manpremoj: kia feliĉo!

Vere, se Anglujo ne estus farinta sian devon en tiu krizo, mi kredas, ke neniu Brito estus tolerata dum jaroj sur la kontinento.

Grandsurprize ni trovis, ke omnibusa vagonaro al Dieppe forlasos Rouen post tri horoj. Do ni vizitis la Rouenajn preĝejojn, k.t.p., kaj prenis bonegan kafon ĉe butikoj, kie ni ricevis la akcepton, kiun niaj Francaj amikoj speciale rezervas por la Angloj.

Neniu postulis biletojn! Mi aŭdis pri du angloj, kiuj veturis de Marseilles ĝis Calais, tute ne montrinte bileton! Do tiu, kiu volas senpage ekskursi sur la kontinento, elektu epokon de mobilizado!

En Dieppe vaporŝipo estis ĉe la bordo, sed la kapitano ne sciis, ĉu li transveturos al Anglujo. Do S-roj Adams kaj Merrick gardis nian valizaron inter ĉiam pligrandiĝanta amaŝo da ekscititaj ekskursanoj, kiuj revenas de Normandujo, dum S-ro Heldmann kaj mi ĝuas la plej agrablan naĝadon de nia vivo.

Baldaŭ ni revenis, por trovi la amikojn jam sur la ŝipo.

La ŝipo kutime portas 600 vojaĝantojn, sed oni informis min, ke ne malpli ol 1,500 surŝipiĝis. Estis tre maltrankvile, la ŝaŭmo baptis la tutan ferdekon, kaj preskaŭ ĉiu vomadis super sia najbaro! Kia vojaĝo! Sur la kajo en Dieppe ni ekaŭdis, ke tiu “Amiko de la Paco” deklaris la militon kontraŭ Rusujo, kaj ni eksciis, ke la plej granda krimo de la historio ja plenumiĝis, kaj ke riveroj da sango devos elflui, antaŭ ol la justeco kaj homamo denove povos venki la potencojn de l' infero.

Tia estis la Deko Kongreso — tiu plej brila triumfo, pri kiu revis nia ĉeforganizinto Carlo Bourlet. Mi ĝojas, ke li jam mortis; alie tiu sortofrapo estus lin mortiginta pro rompita koro.

La sekvanta tago estis banklibertago kaj, dank' al afabla telefonita penso de S-ino Holmes, kiu trafis min ankoraŭ en la lando de la sonĝoj — mi vekigis kaj trovis, ke la antaŭaj aventuroj ne estis timiga inkubo, sed efektive veraj. Kaj ke nia ĉefurbo estas plena je malfeliĉaj rifuĝintoj de Esperantujo. Tamen nia lando estas sen limoj kaj, per la helpo de la tranĉilo de skota samideano, ni malfermigis la fenestron ĉe B.E.A., tragrimpis kaj malfermis la Legoĉambron, kiu subite pleniĝis je lacaj rifuĝintoj, kiuj senĉese raportis spertojn, ĉiu el kiu superis la aliajn. Internacia korpuso almitis butikojn, kaj revenis kun amaso da manĝaĵoj, kaj B.E.A. proponis sian gastamon al la plej unika kunveno en la brita historio de nia movado. Mi esprimis la esperon, ke eble ni povos kune viziti iun marbanurbon. Tamen ĉiuj sentis, ke dum krizo “Hejmo, dolĉa hejmo” estas la tagordo.

Mi ankaŭ faris personan deklaron pri la motivoj, kiuj instigis mian fruan revenon, anstataŭ agi laŭ mia kutimo, kaj forlasi lastule

la danĝerzonon. Mi tre bedaŭris mian malfeliĉan kaj trokonfidoplenan anoncon en la Akceptejo. La ĉeestantoj unuanime subtenis la rezolucion proponitan de S-ro Rhodes Marriott, presita aliloke laŭ la propono de S-ro G. W. Lee kaj ĉiuj aliaj.*

Dum la tuta semajno rifuĝintoj alvenadis ĉe B.E.A. kaj ni tre ĝojas, ke la centra situacio de nia ĉefloko helpis ilin sin orienti, interŝanĝi aventurojn kaj iom post iom dise aŭ are reverturi hejmen por retrovi la trankvilon kaj pacon: la solaj kuraciloj por tia sperto.

La Konsilantaro de B.E.A. voĉdonis du rezoluciojn, kiujn vi trovos aliloke. Unu estas por danki ĉiun el vi, kiu tiel fervore provis ĉeesti Esperantan manifestacion en epoko, kiu tagon post tago donis kreskantan dubon. Se nur, anstataŭ la milito, Aŭstrujo estus anoncinta, ke la bombardado de Belgrad sufiĉas por kontentigi sian honoron — kaj multaj tion atendis — kiom fervore ni estus kantintaj nian belan ESPERO! Kia triumfo por nia movado!

Sed la vivo estas justa. Tiu, kiu celas grandan sukceson, ĉiam riskas egale grandan malsukceson. Se en la nuna momento ni trovas, ke malfacile estas pensi pri Esperanto kaj pri ĉio, kion ĝi signifas, ni ne forgesu, ke neeviteble, post la fino — ĝi estu rapidega — de tiu ĉi unika krizaro; la civilizita mondo fariĝos furioze netolerebla je regnestroj, kiuj, kontraŭ la volo de la popolo, povos ŝanĝi prosperplenan landon en buĉejon; kaj ni forte konsciu, ke tiam nia movado envenos en sian regnon de homa interlaborado sen landlimoj kaj intrigoj, nur celante la bonon de la homaro.

H. BOLINGBROKE MUDIE.

P.S.—Malgraŭ espero, mi ankoraŭ ne ricevis informon pri la kara Majstro. Lia vagonaro estis haltigita en Germanujo, kaj laŭfame la Rusaj vojaĝantoj estis forsendataj al difinitaj gardejoj. Espereble nenio malbona okazos, kaj nia kara Doktoro baldaŭ revenos sana kaj nevundita aŭ al sia hejmo, aŭ al unu el la centroj de Esperantujo, kiel Anglujo, kie li ricevos amplenan akcepton ĉe ni ĉiuj.

P.S.S.—D-ro Zamenhof revenis al Varsovio nedefektite.

Noto.—Se oni iam dubis pri la taŭgeco de la Gaumont-Palaco por Esperanto Kongreso, tiu dubo ne longe ekzistis post la unua ekvido de la imponanta konstruaĵo sur la Place Clichy. Jen super ĝia alta tegmento flirtis kune du grandaj standardoj—la trikoloro de Francujo kaj la verdaĵo de Esperantujo. Sur la fasado grandlitere estis arke aranĝita la vorto "Esperanto" kaj grupoj de flagoj ankaŭ troviĝis. Trapasante la enirejon, oni vidis en la vestiblo la informojn, kie sur alta pupitro sidis afabla sinjoro, kiu direktis la enirintojn al la akceptejo ĉe la malantaŭa parto de la konstruaĵo. Por atingi la akceptejon oni devis trapasi vastan koridoron, kiu ĉirkaŭis la dekstran flankon de la kongresĉambrego.

Ĉe la flankoj de tiu ĉi koridoro diversaj budoj starigis, kie oni eksponis la elonaĵojn de diversaj firmoj, Presa Esperantista Societo, Hachette & K-jo., Ader & Borel, Cuzon, k.t.p., kaj oni vendis poŝtkartojn, librojn kaj esperantaĵojn. Oni ankaŭ vidis belajn parolejojn kun komfortaj brakseĝoj, sofoj, k.t.p., kie la frue alvenintaj kongresanoj gaje babiladis aŭ serioze diskutis la minacantajn dirojn pri milito. La akceptejo estis tre vasta ĉambrego, meze de kiu estis kontoro, kie oni vidis la amasigitajn kovertojn de la 3,700 kongresanoj, kaj tie ĉi aro da afablaj sinjorinoj interŝanĝis la kovertojn por la provizora kongreskartoj.

En la kovertoj la kongresano trovis sian kongreskarton, sian insignon—belan verdan silkan rubandon kun pendanta medalo sur kiu estis reliefe stampita la desegnaĵo de S-ro Agache jam vidita sur la kongresafiŝo kaj marko—manlibro de Parizo kun tre utila plano de la urbego, programon de la kunvenoj, kaj aliajn dokumentojn.

En la vasta koridoro, kiu ĉirkaŭis la alian flankon de la kongresĉambrego estis aliaj budoj, speciale dediĉitaj al literaturo por blinduloj, ruĝa kruco, k.t.p. Ankaŭ troviĝis multaj distraĵoj, aparatoj per kiuj oni povus provi siajn kapablojn, post meto de monero tra truo.

Oni estis forte impresita per la unua rigardo de la ĉambrego difinita por la kunvenoj de la kongreso. En ĝi 6,500 personoj povus trovi sidlokojn. Antaŭ la estrado estis vera ĝardeno de palmoj kaj floroj, kaj ĉirkaŭe vidiĝis standardoj kaj blazonoj. Ĉio estis preta por la plej granda Esperantista kongreso jam okazinta.

W. M. PAGE.

Spertoj de Karavan-Kondukanto al la Kongreso.

"Ĉu la Kongreso okazos?" "Ĉu Zamenhof ĉeestos?" "Ĉu aŭstroj, hungaroj, germanoj kaj rusoj povos partopreni?" "Ĉu estos sendanĝere iri al Parizo?" "Kion vi konsilas?" "Kion vi faras?" "Ĉu via edzino vin akompanos?" Jen demandoj ofte faritaj buŝe kaj skribe, de kiam la milito estis deklarita!

Kiel pacifisto kaj optimisto, mi ne volus kredi, ke la terura malfeliĉo okazos! Ĝis la lasta momento, mi opiniis, kiel multaj aliaj, ke la germana Imperiestro fine forlasos siajn projektojn, kaj kun tiu espero, mi alvenis Victoria'n stacidomon la unuan de Aŭgusto, ĉirkaŭ la 8.30 matene. Kelkaj timemuloj aŭ pli verdire pripensemuloj, ne ĝuste sciis kion fari, ĝis ili vidis, ke la plimulto sentime envagoniĝis. Ĝis Folkestone ni faris komfortan vojaĝon en kupeoj rezervitaj de la firma Cook & Filoj, kaj poste ĝuis trankvilan marveturadon ĝis la franca marbordo. Sur la ŝipo, samideanoj (ĉirkaŭ 200) interparolis pri ĉiuj aferoj krom pri la milito. Ĉiuj antaŭĝuis la kongresan semajnon, kaj kelkaj jam komencis kolekti aŭtografajojn de kunvojaĝantoj!

Post sufiĉe rapida irado tra la doganejo kaj trovado de sidlokoj en la vagonaro, interparolo komenciĝis inter ni kaj Boulogn'aj samideanoj. S-ro Sergeant sciigis nin, ke li ne povos aliri Parizon tiun tagon, ĉar eble li devos iri al sia regimento; se ne, li alvenos kun sia edzino dimanĉon matene en Parizo. Same, malnova

* Vidu pĝ. 179.

amikino, F-ino Pannevin adiaŭas nin "ĝis morgaŭ, ĉe la akceptejo."

Plenkuraĝe, do, ni forlasas la urbon de la unua kongreso ridetante pri la timoj de kelkaj el niaj kunvojaĝantoj, kaj je la 6a ni envenas la Gare du Nord.

La ĝenerala aspekto de la stacidomo, la policanoj kaj soldatoj ĉe la kajoj, la popolamaso malantaŭ la bariloj, kaj precipe la foresto de la delegitaj Esperantistaj helpantoj kaj la neekzisto de esperanta akceptejo ĉe la stacidomo donas al mi antaŭsenton de io neordinara. Efektive, antaŭ ol mi estas preterpasinta la barilon, mi aŭdis la vorton mobilizadon kaj vidis mem alvokon sur la muro: *Mobilizado ĝenerala komenciĝis je la 5.30.* Mi tuj komprenis la gravecon de la vorto, sensignifa por la plimulto inter la britoj, se ne por ĉiuj. Mi jam sciis, ke la kongreso ne povos okazi. Sed kion fari? Ĉiuj miaj kunuloj estas lacaj. Mi sendu ilin tuj al siaj hoteloj, por ke ili povu almenaŭ ripozi, vespermanĝi, kaj eble viziti la Kongresejon. Mi do zorgas unue pri la veturiloj. Sed, ho ve! jam la duono el ili estis dungitaj de la militaj aŭtoritatoj por la transporto de soldatoj kaj pakaĵoj. Baldaŭ, tamen, ĉiuj estas survoje al siaj loĝejoj, krom kelkaj malfeliĉuloj kiel mi, kiuj registrigis siajn pakaĵojn. Du-tri el tiuj koleriĝis, tial ke ili tuj ne povis ricevi siajn pakaĵojn; ĉar Esperantistoj ne ĉeestis la stacidomon; ĉar la registaro permesis, ke ili alvenu en Parizon, kiam ĝi bone sciis, ke ili tie ne povos resti; ĉar mi, kiel organizanto de la karavano, ne volis serĉi grandegajn kestojn el la vagonaro, k.t.p., k.t.p.

Al tiuj, mi devis klarigi, kio estas mobilizado, Malgraŭ ĉio, ili ne povis aŭ ne volis kompreni, ke ĉiu viro, fraŭlo aŭ edzo devis iri al sia regimento, sekve ke ĉiuj doganistoj, portistoj kaj aliaj fervojaj oficistoj, krom 5 aŭ 6, estas for. Manko de taksimetroj kaj aliaj veturiloj estis same nekomprenebla por ili.

Post sufiĉe longa haltado ĉe la malkontentuloj (tre malmultaj, feliĉege), mi decidis zorgi pri miaj propraj pakaĵoj, kaj informiĝi pri la vera stato de aferoj, por ke mi poste povu konsili miajn britajn samideanojn. Ĉe la doganejo, juna kaj tre afabla oficisto konsilis, ke mi iru por vespermanĝi, ĉar miaj pakaĵoj ne alvenos antaŭ la 10a; sed, li aldonis, nepre revenu antaŭ la 12a, ĉar eble morgaŭ vi ne povos ilin ricevi. Jam nun el la aliaj partoj de la stacidomo, la publiko ne plu povos eniri, escepte se oni havas reiran bileton.

Mi rapidas do al la oficiala informejo pri sciigoj por la reveno al Londono. Survoje, mi renkontas Sinjorinon Sébert, la edzinon de Nia Generalo, kiu atendas la alvenon de D-ro Zamenhof el Cologne jam de la 4.30, kaj jam estas preskaŭ la 7a. Mi promesas al ŝi, ke mi

informiĝos pri la sorto de lia vagonaro, kaj jen do alia informo aldonita al mia listo.

Ĉe la informejo stacidoma, estas nur junulinoj, kiuj jam anstataŭas la oficistojn. Ili scias nenion krom la fakto, ke preskaŭ ĉiuj oficistoj forlasis la stacidomon je la 6a, ke de nun la militistaro estras ĉion. Ĝi decidis pri la enveno kaj foriro de vagonaroj. Ĉiuj en la oficejo havas seriozan vizaĝon! Centoj da homoj, viroj kaj virinoj, envenas pri informoj, kaj ĉiuj ricevas la saman respondon: Ni scias nenion! atendu momenton! kaj eble novaĵoj alvenos. Tiel je la 8a mi aŭdis, ke Zamenhof ne alvenos. Lia vagonaro estis haltigita en Cologne. Ĉiuj rusoj kaj francoj estas nun arestitaj de la germanoj, kiel Milit-malliberigitaj. Baldaŭ ili estos senditaj al Centra Germanujo!

Rilate al vagonaroj al Anglujo, mi havas nenian sciigon, sed io certa estas, ke ni devos forlasi Parizon antaŭ la 18a (la 6a vespere) dimanĉon. Post tiu tempo, ĉiu devos montri pasporton aŭ ne plu povos forlasi la landon.

En posedo de tiuj sciigoj — sed sen miaj pakaĵoj — mi iras al mia hotelo nur por aŭdi de la hotelestro, ke la biletoj de Cook ne povos esti akceptataj, ke ni devas pagi ĉion, ke ni povas manĝi hodiaŭ vespere, sed ke morgaŭ ni devos iri al la restoracioj, k.t.p., k.t.p. Miaj amikoj diras, ke en aliaj hoteloj oni ne povas doni manĝojn pro manko da nutraĵoj. Ni, verŝajne estas feliĉaj en la cirkonstancoj!! La afero ŝajnas al mi sufiĉe malbona kaj grava. Tamen ni ne perdu la kapon; ni vespermanĝu unue, kaj poste ni vidos, kio estas farota!

Ĉe la akceptejo eble ni ricevos sciigojn! Sed, ĉi tie ankaŭ, estas tre malmulte da informoj por rikolti. Gaŭmont Palace devas esti fermita je la 10a. Dimanĉon ĝi estos malfermata laŭ speciala permeso, sed lundon ĝi estos je la dispono de la Militaj Aŭtoritatoj! S-ro Rollet de l'Isle estas malfeliĉega! Li konsilas, ke mi forsendu miajn karavananojn, kiel eble plej baldaŭ al sia lando! La kongreso ne okazos, eĉ ne la malferma kunsido! S-ro Bricard kaj la amaso de helpantoj estas jam ĉiuj for — al siaj regimentoj, kelkaj el ili sur la landlimo, Toul, Verdun, k.t.p. Verdire la situacio estas malbonega! Ĉi minute oni atendas, ke la germana Imperiestro decidis militon kontraŭ Francujo.

Kia diferenco inter la nuna kaj la aliaj kongresoj! Ĉiuj havas aspekton malfeliĉan, kaj nur angloj, francoj kaj kelkaj hispanoj estas vidataj. Tamen, ne, mi eraras, efektive, unu bohemon mi vidas, nian malnovan amikon Kuhn (nun malliberan en tendaro militista), ankaŭ du-tri Amerikanojn, unu bulgaron kaj unu italon. Bedaŭrinde mi ne havas tempon resti kaj babiladi kun ili. Mia devo estas serĉi

pluajn informojn kaj la pakajojn de samideanino kaj la miajn.

Ĉe Gare du Nord, ĝuste kiel antaŭe neniam sciigo estas ricevebla pri la vagonaroj.

Oni konsilas, ke mi revenu la proksiman matenon!

Esperante, ke eble ni povos resti en Parizo dum kelkaj tagoj, mi iras al la Brita Ambasadoro kaj poste al la Policejo. En ambaŭ lokoj, kiel ĉe la fervojaj kompanioj, oni konsilas, ke ni atendu ĉe la stacidomoj ĝis la foriro de iu vagonaro! La poliestro tamen aldonas, ke britoj povas sendanĝere resti en la urbo; sed ili riskas resti sen manĝoj, ĉar nutraĵo fariĝas tre malmulta. (Ĉe nia hotelo sabaton, oni jam diris, ke ovo kostas 7½p.).

Kun bedaŭro do, mi iras al la Akceptejo por konsili tujan foriron, kaj poste al la hoteloj por serĉi kelkajn karavananojn, kiuj ankoraŭ fidis al mi! Feliĉe jam multaj foriris, laŭ mia konsilo de la antaŭa vespero kaj de la frua mateno. Post adiaŭoj al nia gastejestro kaj liaj kelneroj (kiuj, ĉiuj devas iri al milito) sepope, ŝarĝitaj per pezaj valizoj kaj, pro neebleco havi veturilon, ni piediras laŭlonge de Avenue de la Grande Armée al la fervojo.

Post ĉiu centmetra paŝado, ni haltas por iom ripozi kaj fine alvenas al Arc de Triomphe. Tie ni konstatas, ke la Metro subtera fervojo ne plu funkcias, ankau pro ĝia utiligo de la armeo. Restas nur unu espero! Ke iu tramveturileto konduku nin parton de la vojo. Ĉu la kondukisto akceptos nin kun niaj pakajoj? Jes! Ne! Eble! Jen tiom da opinioj donitaj de la atendantoj! Fine la veturilo alvenas, kaj mi enirigas miajn ŝafojn laŭeble, ne ĉiuj je la sama loko, por ke la pakajoj ne estu tro facile videblaj. Mi pagas la vojaĝkoston kaj enŝovas blankan moneron en la manon de la kondukisto. Mi fariĝis do amiko, kaj la viro komencas paroli pri la milito! Multaj ĉeestantoj, sciante nun, ke mi iras al Gare du Nord, deziras scii la opinion de la angloj pri la estonta milito. La demando de ĉiuj estas: Ĉu la britoj helpas? Kvankam nenio estis jam certa, mi jesas, kaj entuziasmo regas en la veturilo. "Ah ces Anglais! Vive l'Angleterre!" ili diris, kiam fine ni devis eliri. Jen ni denove, kun niaj pakajoj, piedirantaj al la stacidomo, sed nun tre baldaŭ ni ĉeestos, t.e. post duonhora marŝado kaj oftaj haltadoj. Nia sidado sur la pakajoj amuzas la preterpasantojn, kaj sufiĉe ofte aŭdiĝas la vortoj "Vive l'Angleterre!" precipe post kiam ni estis aĉetintaj fruktojn kaj biskvitojn (la lastajn en la butikoj), kaj ĉiu havis sian tagmanĝon en unu mano kaj valizon en la alia.

Jen nun alvenas la plej malfacila parto de la vojaĝo! Antaŭ la Gare du Nord kaj en la ĉirkaŭaj stratoj estas granda popolamaso. Tutaj

familioj sidas sur aroj de pakajoj. Multaj el ili estas germanoj, kiuj ne plu povas forlasi Parizon, kaj atendas... Neniu scias kion? Post puŝado kaj malrapida irado tra tiu densa amaso, ni alvenas al la enira pordo, kaj tie dank' al niaj biletoj, al la nacieco de miaj kunulinoj — kaj ankau al la rimarkoj miaj pri la okazintaĵoj! — ni eniras. Niajn biletojn ni devas montri dekojn da fojoj, kaj ĉiam la vorto "Anglais" agas kiel talismano, ĝis ni alvenas al la kajo kaj al la vagonaro.

Laŭlonge da la vojo, ĉe ĉiu stacidomo, sinjorinoj kaj sinjoroj promenadis longe de la vagonaro, petante *Journal de Paris*. Kaj la feliĉulo aŭ feliĉulino, kiu sukcesis ricevi iun ĵurnalon, tuj ĝoje kaj fiere foriris por baldaŭ legi laŭte la novaĵojn al la scivolemaj ĉeestantoj. Kiam ne plu estis ĵurnaloj havigeblaj, oni petis min pri informoj "les dernières nouvelles." Kompreneble, mi ĉiufoje konsentis kontentigi la scivolemon de la amaso. En Boulogne-ville precipe okazis interesa spektaklo. Unu post la alia dek personoj venis al mi pri "Ĵurnalo," ĝis fine mi decidis detale priskribi la situacion en Parizo, la opinion de la angloj, kaj deziri al la francoj prosperon. La entuziasmo tuj fariĝis grandega. Oni denove kriis "Vive l'Angleterre" kaj multaj volis premi mian manon. Kiam la vagonaro moviĝis por iri al la ŝipo novaj krioj aŭdiĝis "Vive..." kaj maljuna maristo kuris laŭlonge de la vagonaro por min renkonti ĉe la elirejo.

Tiel feliĉa li estis pri miaj vortoj, ke li nepre volis havi la honoron porti miajn pakajojn, senpage. Al mi li rakontis sian vivon, kaj sian esperon pri la regajno de la perditaj provincoj; malgraŭ lia aĝo, li volus batali por venĝi la malvenkojn de 1870.

Ĝis la foriro de la ŝipo, tiu maljunulo restis kun mi kaj miaj kunulinoj, kaj li helpis al ili ankau, ĉar kiam alia portisto volis peti pli ol la ordinara pago, li furioziĝis kaj diris, ke oni ne devas pri rabi amikojn!

Nun unu post la alia, ĉiu enŝipiĝas post anoncado de sia nacieco; sed mi ŝajne ne aspektas sufiĉe angla, ĉar policisto ne permesas, ke mi foriru. Tamen post kelkaj patriotaj vortoj, kiuj jam helpis min en Parizo, mi povas akompani mian edzinon al mia angla hejmo.

Ni ĉiuj treege bedaŭris pri la neokazo de la Kongreso, sed tamen estis kontentaj pri la sperto de nia vojaĝo al Parizo en tiuj cirkonstancoj. Ĝi montris al la britoj, kion signifas "deviga armeo," kiu en tempo de milito nepre ĉesigas la normalan vivon de tuta lando.

Mia lasta vorto estos por la firmo Cook & Filo, kiun mi dankas en la nomo de miaj karavananoj pri la zorgoj prenitaj dum la iro, la ĉeesto en kaj la reveno el Parizo.

(Ankau vidu artikolon sur pĝ. 179).

P. BLAISE.

"La Deka" (that never was) in Paris.

In the face of the appalling events that have taken place in so short a time, words fail to express one's shock and sorrow, and the horror of all that has and is happening in Europe. The blow that has fallen on the world and Esperantists everywhere came like a thunder-clap, when the sky was blue and the sun shining.

Our sympathies go out to our French *Geamikoj*, who have worked so long and zealously to make LA DEKA the brilliant success that it promised to become. We feel very sorrowful for our beloved D-ro ZAMENHOF, and long to know of his safety. For our *karaj Esperantistoj-Ĉiulandaj* we feel the deepest sympathy; and last, but not least, we unite with our own President, Mr. Mudie, in mourning over the tragedy which has blighted our most ardent hopes for LA DEKA in Paris.

On August 1, about 3 o'clock, a large party, under the leadership of Mr. A. Gracey, of London, left Victoria Station bound for Paris *viâ* Newhaven and Dieppe. Various rumours had been afloat, but they seemed so unbelievable and so unthinkable that only four of the number elected to remain behind. For months past had we not looked forward to this Congress? It was not an occasion to be lightly given up! and we set out full of expectation of a good time. Arrived at Newhaven, and going on board the steamer *Brighton*, we heard various accounts of difficulty in getting French money for English; also that some Esperantists had returned from France that day. But we fancied they must be unnecessarily nervous; there would be no difficulty for us at the *Akceptejo* in getting change! *Antaŭen!*... Landing at Dieppe we hurried towards the waiting train, getting our "bagage" chalked without delay as we passed through the "douane"; some, indeed, did not even stop for this, but marched on, and no one said a word! *Oni vidas, ke ni estas bonaj Esperantistoj, mi ekpensas!*... "Did you ever get through the custom-house so easily before?" said a man in the crowd to me, as we proceeded to the train. "I think it must be on account of all these Esperantists," he added, as he saw the green labels all around him. But we were soon undeceived, for conversation in the train with those who had only just been told of the fact, and also the sight of the military on guard, informed us of the truth that French mobilisation had begun. A young French lady told us in broken English that there would be no trains out of Paris after midnight. "Why?" we asked. "Because it is wars, it is wars," she repeated over and over again. "I cannot think why you English are coming to Paris; I come

to say good-bye to seven of my relatives who will have to fight."

At Pontoise the driver of the train had conversations with the men guarding the route—at the latter place the raised voices suggested something wrong—but it all ended with a laugh, and to the sound of "Vive l'anglais" we restarted for Paris. The Gare St. Lazare was crowded with people and luggage, but there was a general scarcity of officials and porters. Now we began to realise the difference between a conscription country and our own England. Registered luggage could not be found; at last the party made its way into the street and the rain to two char-a-bancs waiting for *la karavano de* Dean & Dawson. Each vehicle was drawn by six beautiful black horses. "We shall be fortunate if we reach the hotel before the horses are requisitioned," remarked someone. Some of the Esperantists had seen Mr. Mudie, who met our train at St. Lazare, to advise us to get back to the station early in the morning to return to England, as no congress could be held. We felt the deepest sympathy with our French *samideanoj*. After all their efforts for the DEKA to have to fight instead! *Ho ve!*...

The drive through Paris, dark and deserted, compared with the station, was a contrast to the excursions round the city that had been planned by the Congress! The searchlight from the Eiffel Tower flickered over us, and the river, with its many bridges, looked charming. At last we stopped at the two hotels in the rue Jacob, where the various people found each his or her own destination. The people of the Hotel St. Germain d'Orleans received us pleasantly and gave us supper, of which we were in need. But all were very grave, partly from sympathy with the French, and partly from anxiety as to the possibility of leaving sufficiently early in the morning. "We have twenty-four hours for getting away" was the word passed from one to another. Most went to their rooms to rest for a few hours, if not to sleep. We liked the comfortable old-world hotel, and could have been so happy there during the days of the Congress. A thunder-storm broke over Paris in the early hours, and vivid lightning illuminated our unaccustomed surroundings. Between 6 and 7 o'clock the party began to collect in the vestibule, but it was not easy to discover the others, as we had not as yet learnt their names or number in the hotel. Breakfast, too, seemed unattainable, even unreasonable, after our late, or, rather, very early, meal. Also the proprietors of the hotel had been up all night preparing for their men to leave. One young lieutenant marched out in regimentals to a taxi as we stood round the door waiting for the others.

Many soldiers were going off in the early-morning sunshine; other taxis stood at other doors waiting for other smart young men, who presently were whirled off with a far-away look on their set faces. Little groups passed along stationwards — reservists accompanied by their womenfolk, some of whom wore a look of conscious satisfaction in thus being ready to give up their dear ones to the service of their country. Many, doubtless, thus masked their fears — and it struck me as infinitely sad and pathetic. Those who had already parted with their relatives, and had turned to face responsibilities alone, were weeping and red-eyed. Poor Paris! There was no enthusiasm that we saw — *they* did *not want* war. Did anyone, except the armament firms?

No vehicles seemed available for us, and at last, after a quick breakfast, we tried carrying our own luggage. In vain, for we only succeeded in getting as far as the other hotel, and there we had to wait till presently a taxi dashed up, bringing two ladies to the hotel. Our conductor and party literally "commandeered" that taxi, piling our luggage on it as high as it would go, and Mr. Gracey, springing up by the unwilling driver, accompanied him to the station, while we, thus happily relieved of our burdens, walked the long walk across the city.

Arriving at St. Lazare, we found our difficulties were only beginning. An ever-increasing crowd blocked the entrances to the platforms, and as each, once more, carried his or her own bag or suitcase, the block was formidable; so was the heat! Soon we were hopelessly separated from the others, and it was only by straining every nerve that Miss Staveley and I managed to keep together. At last we were on the platform, having got through the terrible crush at the barrier. Some kindly Americans helped us to find seats in their carriage and to put our bags on the rack. They had come from Switzerland, intending to stay some weeks in Paris; they had been obliged to spend some part of the night on the station, as did many others, and they said it was a pitiable sight to see families seated on the platforms unable to get food for the children, and towards morning things were made much worse by the presence of a lot of drunken people. How well off were we by comparison!

The scenery from Paris, *via* Pontoise to Dieppe, was very pretty in the sunshine, the brilliant green of pastureland and woods contrasting with fields of golden corn, some of which was cut; but the reapers were off to the war, leaving the grain uncared.

At Dieppe the quayside in front of the "douane" was lined with waiting people, all carrying luggage. Porters, too, had gone, leav-

ing only a few necessary older men to carry on the work. One solitary bell tolled for afternoon service, reminding us suddenly that it was Sunday afternoon, and we watched the little processions of boys and girls, under the care of whitecapped Sisters of Charity, going to their place of worship. Some of the children were allowed to stand for a few moments to look at the strange sight of so many foreigners waiting for the next boat to take them away from the French shore.

By this time the need for food, and especially for something to drink, became pressing, for the sun was hot. Leaving luggage in the care of those who remained by theirs, we went off to forage; many others had already done the same, and the restaurants were crowded; men waiters had departed, and the waitresses strove valiantly and cheerfully to supply the wants of the invaders—it was necessary to wait one's turn. At last we helped ourselves to bread and cheese, the only food within our reach! and when the long-awaited-for "thé" was brought, we had the opportunity of paying for what we had "commandeered"! At a buffet on the quay a quantity of fruit was seized on by hungry travellers, but no one was left in charge to take the money for the same. We supposed that the owner had brought his goods for sale, and been given no time to find a substitute. Such are some of the effects of conscription. Women were allowed to pass the barriers at the stations, and on to the boats, without question; men had to show their passports—partly on account of spies—partly to prevent any Frenchman leaving his country at this time. Again we waited long on the quay for the coming boat. Finally, unearthly noises from the syren told of her approach. Many men were returning to France from England. As the last man stepped off the gangway the crowd began slowly to move on to it, and for two hours they filed on with their luggage — examination of passports causing much delay. Laden to the utmost, the boat moved from the quay a short distance; then began the work of taking off the luggage brought, and putting on more — a slow business — with the crane. Meanwhile we stood on deck scanning the faces of the still-increasing crowd on the shore; to our joy we espied six of our party who had missed the train at St. Lazare — they signalled that they were coming by another boat. (There were two more boats that evening, and we heard afterwards of their safe arrival by the last one).

About 6.30, in brilliant sunshine, which glorified the quaint old town, we looked our last at the white cliffs of Dieppe, and at the various groups here and there on the landing stages, who waved and shouted "Vive l'Angleterre."

Soon the choppy sea and the weariness of it all, and the disappointment and sorrow, and want of food, had their effect on the crowded shipload of passengers; very few, if any, altogether escaped seasickness. I overheard a few words between two gentlemen: "I have crossed the Atlantic twenty times and never saw anything like this before," as he glanced hurriedly round on his fellow travellers. "And I have never felt like this before," said the other, as he gazed out to sea, while I heartily sympathised with the tone of self-disgust in which he said it, as we, too, gazed out to sea!

By the time Newhaven was reached we were quite exhausted, and if it had not been that we were on free, and not conscription, soil, and so that the help of a porter was available to carry our bags and conduct us to the train, we might "have been there still."

A few hours later, on this memorable 3rd August (a Bank Holiday long to be remembered), we walked to the British Esperantist Association headquarters in London, 17, Hart-street, where we rejoiced to find our President, Mr. Mudie, and others assembled to consider the situation.

It was interesting to hear of the experiences of one and another. An impromptu luncheon, after a raid on near-by confectioners' and greengrocers' shops, was given to those assembled by our President, and made a pleasant interlude. Then we were shown over the new premises of the Association. Afterwards, under the kind guidance of Mr. Mudie, Sen., ten of the company went to Kew Gardens—"LA DEKA" en LONDONO (*ho ve! tragedio!!*)—but the companionship of *Geamikoj* and the sight of the beautiful gardens helped to cheer us after our experiences—and to help us to look forward.

Though the "kara lingvo" seemed to drop out of use, almost unconsciously, in the time of strain, and great disappointment, too, over the vanished Congress, which, in turn, almost seemed small in the rush of terrible happenings (when we found that British mobilisation also had begun! and an awful war imminent), yet we may take courage, knowing that when this great calamity is overpast there will be a greater need than ever for Esperanto—and that if it had not been prepared beforehand, we could not have such a sorely-needed means of communication with our *Gefratoj en ĉiuj Nacioj*.

With it we can seek by all the means in our power to reunite the ties of friendship and goodwill so sadly broken.

Niaj gesamideanoj will know that we are "brothers still for a' that"—and this will, we hope, enable us to close up our ranks and again rejoice in the co-operation of *Alilanduloj*.

E. MILLER.

Prediko ĉe la Esperanta Diservo (en Harecourt Church, Canonbury, N., August 9, 1914).

Kvankam estas regulo, ke ni ne parolu pri la politiko en Esperantistaj kunvenoj, kie ĉiuj estas neŭtralaj por la momento, kaj aparte ne en religia Diservo; tamen, ni nun vivas en tia gravega kaj terura tempo, kaj la nunaj okazaĵoj tuŝas nin ĉiujn tiel proksime, ke mi pensas, ke mi havas rajton kaj devon hodiaŭ ilin iom priparoli. Mi parolos nur mallonge, ĉar mi esperas, ke aliaj ankaŭ parolos post mi. Kaj se mi direktas miajn vortojn plejparte al la Britoj, la alilandanoj ĉi tie pardonu min; espereble ili trovos, ke la samaj vortoj havos signifon por ili ankaŭ.

Ni nun estas en la komenco de tio, kio eble estos la plej vasta kaj sanga milito, kiu iam malbenis Eŭropon. Ni Britoj nun batalas, ne kontraŭ sovaĝuloj, ne kontraŭ barbaroj, sed kontraŭ unu el la plej alte civilizitaj nacioj de la mondo. Niaj kontraŭuloj estas, ne nur niaj kunhomoj, ili estas tre proksime parencaj al ni, per raso, per lingvo, kaj per kulturo. Multaj el ni havas germanajn parencojn per edziĝo, preskaŭ ĉiu el ni havas karajn amikojn germanajn, kiujn ni ne nur respektas, sed amas. Neniu el ni ne ŝuldas multon al la germana civilizo, germana scienco, germana elpenso kaj entreprenemo. Pli ol tio, plejparte ni estas konfesantoj de tiu sama religio, servantoj al la sama Dio. Ĉiu partio egale kredas sincere, ke ĝi batalas por la bono kaj justeco, por la defendo de sia lando kontraŭ la premo kaj ruzo de la senskrupula malamiko. Ĉiu partio vokas al Dio por helpo kaj protekto. En milionoj da hejmoj en ambaŭ landoj oni nun preĝas por la sukceso de la patrolando, kaj ke Dio protektu la forestantan fraton aŭ edzon aŭ filon; kaj donu al li forton kuraĝe batali kontraŭ la malamiko.

Tamen en ĉiu lando, la plejmulto de la popolo, kiel individuoj, sincere maldeziris la militon, kaj volis, se eble, konservi la pacon.

Ne estas necese, ke mi nun prövu pentri la mizerojn kaj la terurajn sekvojn de milito. Miaj vortoj, neniuj vortoj, povus tion esprimi. Kiel la venkinto, tiel ankaŭ la venkito, preskaŭ egale suferos. Nur tiu, kiu ilin spertis, povas havi plej etan ideon pri la diabloj, kiujn la milito necese okazigas. Suferas ne nur la soldatoj, meze de la batalo, sed milionoj da senkulpaj estuloj, dum longaj jaroj poste. Terure kare oni pagos por la kelktaga frenezeco. Senombraj gepatroj, infanoj, edzinoj, kaj amikoj, nekonsoleble ploras la mortintan amaton, nerevokeble perditan por ili. Longe restas kaj kreskas la sentoj de akra malamo al la nacio, kiu lin mortigis.

Ne estas dece, ke mi nun tuŝu la temon, kiu nacio estas kulpa, aŭ almenaŭ pli kulpa, rilate ĉi tiun inferan staton de aferoj, kaj mi neniel intencas tion fari. Nek estas nun la tempo, nek la loko demandi, ĉu la milito povus aŭ devus esti evitita. Ni devas fronti kaj akcepti la fakton — la milito ekzistas, ĉu ni volas aŭ ne.

Ne utilus, kaj estus infane, riproĉi la registaron pro la milito. Mi ne povas dubi, ke prave aŭ malprave, ĝi entreprenis ĝin, nur ĉar ĝi kredis, ke ĝi ne povis fari alie. Neniu el ni estas kompetenta, kaj tial ni ne rajtas, juĝi la registaron; ja feliĉe por ni estas, ke la ŝarĝo de respondeco por la decido, ĉu bona aŭ malbona, ne restas sur niaj ŝultroj.

La sola demando por ĉiu el ni estas: — “Kio estas mia devo kiel Kristano, kiel Esperantisto, en la nuna tempo?”

Mi deziras humile meti antaŭ vin kelkajn devojn, pri kiuj eble estas danĝero de forgeso.

Kvankam ni povas, kaj devas, malami la politikon de alia nacio, se ĝi estas nejusta kaj malkristana, ni tamen devas ami la individuajn homojn de tiu nacio. Ni memoru, ke ne ili estas respondaj por la milito, pli ol ni mem. Eĉ se ili estus respondaj, ni devus imiti Dion, kiu malamas la pekon sed amas la pekinton. Kaj ni memoru, ke aliaj, kiuj ne konsentas kun ni, tamen egale kredas sin pravaj. La plejmulto el ni en Britujo firme konvinkiĝis, ke ni batalas por la justeco kaj libereco, kaj ke tial ni povas atendi la helpon kaj benon de Dio. Sed ni ne forgesu, ke la plimulto el niaj kontraŭuloj estas homoj honestaj kiel ni, kaj ke (prave aŭ ne) ili kredas, ke la batalantoj por la libereco kaj justeco estas ili mem. Ni devas ne kulpigi ilin, ĉar ili (kiel ni) agas laŭ sia konvinko. Ili (kiel ni) kredas kion, oni skribas por ili en la ĵurnaloj. La kulpo restas ĉe tiuj, kiuj ambaŭflanke publikigas mensogajn kaj flamigajn vortojn, kaj kiuj por privataj celoj kaŝas la veron, kaj incitas la pasiojn de la popoloj en reciprokan malamon kaj ĵaluzon. Ni uzu nian tutan personan forton, per skribo, parolo, kaj preĝo, kontraŭ ĉio, kio tendencas tiudirekte. Ni zorgu, ke ni mem ne forportiĝu de la milita febro en malamon. Ni ne estu tro pretaj kredi ĉion, kion ni legas kaj aŭdas. Kaj mi aparte deziras peti, ke ni montru simpatian kaj amikan helpon al alilandanoj, aparte al la senkulpaj anoj de malamika lando, kiuj nun restas inter ni. Ilia pozicio estas tre malfeliĉa kaj malfacila, se ne kelkafoje eĉ danĝera. Ni traktu ilin amike kaj kompreneme, kiel ni volus, ke oni traktu nin mem en similaj cirkonstancoj. Ni formetu de ni ĉiujn pensojn pri revenĝo kaj malŝato. Ni memoru, ke ni estas ĉiuj gefratoj, filoj de unu komuna Patro en la ĉielo. Tiel farante, ni estos ne malpli bonaj patriotoj, sed pli bonaj. Tiel agi ne nur estas nia devo kiel Kristanoj, eĉ kiel Esperan-

tistoj, ĝi estas nepre la plej saĝa agmaniero, de eĉ la egoista vidpunkto. La popolamaso en Germanujo nenion povas scii nun, pri la veraj sentoj de la angla nacio; ĝi povas scii nur tion, kion oni servas al ĝi por politikaj celoj. Kaj grandaparte, nur de nia sinteno nun en Anglujo al ĝiaj senkulpaj kaj amikaj anoj inter ni — ĉu simpatia kaj ĝentila kaj amika, ĉu ŝovinista kaj malama kaj senracia — dependas la juĝo kiun la granda germana nacio formos post la milito pri niaj veraj sentoj. Ĉiu ĝentilaĵo kaj amikaĵo, kiun ni nun povas montri al tiuj malfeliĉuloj, estos plua ŝtono por la konstruo de posta pacemo kaj reciproka kompreno kaj fido.

Kredeble vi ĉiuj legis en la ĵurnalo *Esperanto* en la lastaj monatoj, rimarkindan serion de artikoloj titolitan “La Paco — ĉu vi volas ĝin?” En tiuj artikoloj, oni zorge esploras diversajn metodojn proponitajn por certigi la pacon de la mondo. La serio ankoraŭ ne estas finita, sed ĝis nun ĉiu proponita metodo estos montrita nepraktika kaj neebla. Ankoraŭ, ŝajne, la problemo restas nesolvita. Kia komentario pri nia prifanfaronata civilizacio!

Persone, mi kredas, kun Tolstoj, kaj kun la Religia Societo de Amikoj, ke militado por kiu ajn celo estas kontraŭ kiel la litero tiel ankaŭ la spirito de la Kristinstruo. Mi ne komprenas, kiel oni povas esti soldato, kaj mortigi laŭ ordono, kaj preĝi por sukceso; tamen samtempe nomi sin disĉiplo de Jesuo. Se ĉiu, kiu sin nomas Kristano, pli bone komprenus la instruon de Kristo, kaj dirus, kun la unuaj Kristanoj — “Mi estas Kristano, tial mi ne povas batali,” ni estus multe pli proksimaj al solvo ol ni estas nun. Sed pri tio insisti, nun ne estas la loko.

Ĉu iam alvenos tempo de daŭra, universala paco kaj frateco? En la nuna momento oni estas tentata perdi la kuraĝon, eĉ malesperi; tiom nuligitaj kaj senpovaj, ŝajne, estas la rezultoj de la longaj kaj paciencaj laboroj por tiu celo. Sed ni ne perdu la esperon. Se ni faras nian devon, ni ne povas fari pli, kaj ni devas lasi la ceteron al Dio. Nenia peno estas vere malŝparita, kvankam ni mem ne vidas rezulton. Dio ankoraŭ reĝas en la ĉielo. La fina dispozo estas en liaj manoj, kaj estas bone. Ni fidu lin.

Mi pensas, ke mi ne povos fini pli bone, ol citantela belajn versojn de Pastro Dombrowski:

Jes, fine la homaro, je turmentoj sata,
La sangon trinki ĉesos, ĵetos for batalojn,
Kaj levos la okulojn al la Am' benata,
Kaj eksoifos kore sanktajn idealojn.
Kaj la popoloj diros unu al alia:—
“Ni estu la amikaj eroj de l' homaro,
Kaj la frateca himno de la preĝo nia
Eksonu jam en unu ĉiukristanaro.”

M. C. BUTLER.

Rapida Reveno el Parizo.

Ĝis Parizo! Ĝis Parizo! Tiuj estis la adiaŭaj vortoj post ĉiu samideana renkontiĝo dum kelkaj monatoj; kaj fine ni gaje alvojaĝas al tiu belega urbo, iom maltrankvilaj pro la murmuroj pri la militado, sed pensante, ke ĉio kuros bone spite tio.

La unua averto rilate al la graveco de la afero nin frapas, kiam iu sinjorino en nia kupeo de la vagonaro Calais—Paris parolis al ni tiel: "Jes, vi ŝajnas esti tre feliĉaj; ĉu vi efektive ne scias, ke la francaj soldatoj ekmobiliziĝas, kaj oni ne povas havigi al si la monon en Francujo; mi ĵus transiris la maron por tion fari en Anglujo, kaj morgaŭ la edzo devos aliĝi al sia regimento; kaj mi, ho ve! restos sola; baldaŭ la angla militŝiparo komencos batali ankaŭ, kaj sep el miaj nevojn sin trovas tie."

Kelkaj min rigardas, dirante "Ŝi volas nin timigi, ĉu ne?"

"Ho jes," ŝi daŭrigas, "viaj funtoj sterlingaj nur valoris 23½ frankojn hieraŭ, kaj mi ne scias, kiom ili valoros morgaŭ. Hodiaŭ matene mi sendis la servistinon al la butikoj, por aĉeti dek funtojn da terpomoj, kaj ŝi revenis portante nur unu."

Batas al mi la koro, kiam mi aŭdas tiujn vortojn, kaj mi ne pli trankviliĝis vidante sur la peronoj de la stacidomoj trapasataj grupojn da soldatoj, kiuj sin pretigas por la militado.

Jen Parizo! sed kia Parizo! laŭlonge de la malhela stacidomo restas centoj da grandaj valizoj, kestoj kaj ĉiuj specoj de rekomenditaj pakaĵoj, tute ne zorgataj.

Elirinte el la pordego de la bone gardata stacidomo ni ĉirkaŭen rigardas sed nek vidas eĉ unu samideanon parizan nek la veturilon atendatan; ĉiuj fiakroj kaj aŭtomobiloj jam estis rezervitaj, kaj unu horo kaj duono pasas, antaŭ ol ni povas lui veturilon je dekkvin frankoj.

Multaj ankoraŭ restas sur la pavimo, kiam nia fiakro forrulas.

Alveninte en la hotelon ni renkontas sepdek kvin gesamideanojn vojaĝintajn Newhaven—Dieppe kaj kune sidiĝas ĉetable. Post duona horo voĉoj aŭdiĝas, kaj la novealvenantoj klarigas al ni, ke la Kongreso ne okazos, kaj S-ro Bolingbroke Mudie konsilas revenon al la hejmlando. Ni kuŝiĝas je la dua kaj duono matene, sed trankvila dormo ne nin kaptas, ĉar fulmotondro bruadas ĝis oni povas imagi al si mem, ke vere la bombardado de Parizo jam komenciĝas. Du—tri fojojn dum la nokto ni ellitiĝas kaj kuras al la fenestro por vidi tion, kio okazas, kaj frue, je la kvin kaj tridek, ni leviĝas kaj sin vestinte transiras la straton por legi afiŝojn, kiuj tiras la atenton de multe da scivolemuloj; vere legindaj! unu rilatas al la mobilizado kaj la alia estas ordono al la fremduloj, ke ili forlasu Francujon dum la sekvantaj dudek kvar horoj, aŭ alie estos devige, ke ili sciigu la loĝojn al la poliestro kaj ricevu pasporton, kiam ajn ili volos foriri.

Dum la legado superflugas nin du aeroplanoj, ĉu francaj, ĉu germanaj? Mi ne scias; kompreneble ĉies okuloj sin direktis ĉielen.

Ĉe la matenmanĝa tablo bruetas babilado pri tio, kio estas konsilinda; mi voĉdonas por tuja reveno, kaj kiam la hotela komizo havigis al ni aŭtomobilon, mi kaj la ses aliaj, kiuj venis Dover—Calais sin ĵetis en la veturilon.

Mi multe volas, ke fotografisto povus nin fotografi en tiu momento; ni preskaŭ tutkovras la kondukiston per la pakaĵoj, kvin el ni sidiĝas sur la sidlokoj, kaj du troviĝas sur la supro de la malantaŭa kovrilo; rapidege ni traveturas la belegajn bulvarojn kaj stratojn, je la granda danĝero de la du alte-sidantoj; pasante la komercoplacon, kie la parizaj dommastrinoj centope

staras tumulte atendante la malfermon de la pordegoj, ĉar la malsato minacas la familiojn tieajn.

La Militado estas terura afero!

Ĉirkaŭ la stacidomo la stratoj apenaŭ estas trapaseblaj, kaj ĉe la enirejo ligna konstruaĵo dekdu futojn alta baras al ni la vojon kun algluita afiŝo sciiganta, ke nek biletoj estos vendataj nek pakaĵoj estos rekomendataj.

Bonŝance ni havas la revenbiletojn kaj apude sek-vante la portiston, kiu prenas la valizojn baldaŭ ni envagoniĝas tute sendanĝere, paginte ĉi tiun fojon al la kondukisto dudek frankojn.

Nun ni estas liberaj ĉirkaŭen rigardi sed ho, ve! la malfeliĉaj okazantaĵoj videblaj! Jen estas vidvino kun larmomakulita vizaĝo, premante al la brusto la boneamantan filon jam pretan foriri al la militado. Jen edzo, kiu celis Sudan Germanujon tra Parizo, vojaĝinte la tutan nokton sen manĝaĵoj, ĉar tie restas la edzino kaj infanoj; kvin tagojn li telegrafis, telefonis, skribis tute senrezultate, kaj hodiaŭ matene oni forturnis lin ĉe la stacidomo Lyon kaj li preskaŭ freneziĝas, ĉar la lasta espero estas tiel forbatata.

En la kupeo estas italo, kiu veturis tri tagojn kaj noktojn sen kuŝiĝo, ĉar devige estas, ke li revenu Anglujon. Ĉe la barilo la oficiro demandis bileton, kiun li tute ne havas, sed alproksimiĝante al alia pli-bonŝanculo li enpuŝis sin, pasante la fervojiston kiu opinias ke la bileto montrata estas du; lerta ruzulo!

Nun la vagonaro ekveturas, sed la lando estas tiel same malfeliĉa kiel la popolo, ĉar sur la kampoj la greno kuŝas duone rikoltita, kia vidaĵo! kiam oni bone scias, ke post nelonge la malsato, kredeble, kaptos la francojn, inter kiuj sin trovas niaj karaj samideanoj.

Antaŭen, militado, militado, ĉiam kaj ĉie; ĉiu ponto, ĉiu trapasejo, ĉiu signalejo, ĉiu tunelo zorge gardataj de la soldatoj.

Dolorigita mondo kiam la homo batalas kontraŭ la homo.

Jen la lasta ekscitiĝo, alveno ĉe Boulogne, neniu aĉetas la pupojn aŭ dolĉajn fruktojn montratajn de la kamparulinaj, nur unu deziron posedas ĉiu, t.e. surŝipiĝi, amikino ekkrias "Mia ombrelo, mi ĝin lasis en la kupeo, ĉu vi atendas min ĝis mi revenos."

"Jes, rapidu!"

"Ne, ne signifas, mi ne reiros, antaŭen," kaj denove ni troviĝas inter la homamaso.

Alia amikino demandas: "Ĉu ni devos montri la bileton?"

"Kredeble."

Dum ŝi ĝin eltiras el la saketo, ni estas antaŭenpuŝataj kaj mi multe timas, ke ŝi ne povos surŝipiĝi; sed post du minutoj ŝi parolas al mi.

"Ho, fraŭlino, mi perdis la saketon, kiu enhavas la tutan monon, poŝhorloĝon kaj orĉenon."

Ŝi volas sin ĵeti en la baraktantan amason, sed mi timante, ke ŝi estos piedpremata konsilas al ŝi resti surŝipe, ĉar estas pli bone perdi la monon ol la vivon.

Nun la ŝipo malrapide forlasas la kajon, parencoj dividiĝas, edzo kaj infanoj staras sur la ferdeko, edzino histerie plorĝemas sur la elŝipejo. Eĉ la maro estas malafabla hodiaŭ kaj la ŝipo ĵetiĝas sur la ondoj kvazaŭ ĝi mem sentas la saman tumulton kiel la lando sub la premo de la "fera pugno."

Multe da verdvizaĝuloj elsiĝas fine en Folkestone tutkore dankaj, ke denove ili sentas sub la piedoj la amatan teron de Anglujo.

* * * * *

Eble intereso vin aŭdi, ke la fraŭlino ricevis la perditan saketon en Anglujo post kelkaj tagoj, ĉar honestulo ĝin trovis.

L. IDDON.

Mia Reveno el Germanujo.

Por du jaroj mia decido, ĉu mi iru al Germanujo aŭ ne balanciĝis en la aero, sed fine mi decidis iri, kaj antaŭe mi faris ĉion eblan, por ke mi povu loĝi tie, kaj ja intencis resti du jarojn por iom pli sperti en mia profesio kaj pli bone lerni la germanan lingvon. Sed la MILITO.

Je la 27an de Junio mi prenis la paŝon, kiu montriĝis malbonsorta; mi forlasis Anglujojn por Germanujo. Mia "bonsorto" ŝajnis komenciĝi unu semajnon antaŭe; mi perdis la simbolon de la Krakova Esperantista Kongreso, tiun simbolon mi tre alte taksis, ĉar mi naskiĝis en Krakovo, kie okazis la Jubilea Kongreso.* Mi veturis de Harwich al Hamburg kaj la Norda Maro ŝajnis tiel bela, ke mi tre volonte restus sur la maro la tutan someron.

Alveninte Hamburgon mi vizitis samprofesianon por peti informojn pri mia profesio, sed li estis for, kaj ĉar mi povis vidi lin ne pli frue ol nokte, mi vizitis Esperantiston, kiu petis, ke mi vizitu la klubon nokte kaj tion mi faris. La klubo estis sufiĉe bona, sed io mankis kaj io malmankis. Mi diras tion, eble ĉar mi jam kutimiĝis kun Angla-Esperantista klubo.

La duan semajnon mi vizitis Kiel, kie troviĝis la germana militŝiparo. Kiel ĝi fartas nun?—Mi iris sur plezursipeto por viziti la kanalon kaj la militŝipojn, sed mi nur povis vidi la eksterajn de la ŝipoj, do, mi ne povis "spioni"! Kiel, kun 215,000 enloĝantoj, estas bela urbo, la pli multaj estas maristoj kaj oficistoj. La vegetaranoj sendube tre ĝojas sciigi, ke en tiu malgranda urbo troviĝas du grandaj Vegetaraj Restoracioj. En Hamburg, Wiesbaden, Frankfurt a/M., Flensburg, kaj en aliaj urboj, kiujn mi vizitis, mi tute ne miris trovi Vegetarajn Restoraciojn. Berlino havas 30 da ili. La plej bona Vegetara Restoracio, aŭ pli ĝuste "Mittagstisch," kiun mi vizitis, estas en Altona apud Hamburg. "Mittagstisch" signifas nur unu manĝaĵaro. Vi eniras kaj ne estas necese mendi, vi ricevas 3 aŭ 4 manĝaĵojn, pagas, eliras kaj ne estas necese diri unu vorton. La Vegetara Movado en Germanujo estas pli disvastigita ol en Anglujo, sed, la kelnerinoj devas veni al Anglujo por lerni kiel servi pli rapide. En la aliaj semajnoj mi pasigis sufiĉe bonan tempon, sed ne interesplena, sed la *lastan*; la lastan semajnon mi ĉiam memoros, ĉar tiam Germanujo mobiliziĝis aŭ pli ĝuste freneziĝis.

Mobiliziĝo en Germanujo signifas Infero sur Tero. Mi estis en Berlino je tiu tempo kaj vortoj ne povas diri kiel la amaso entuziasmiĝis, aŭ pli ĝuste preskaŭ freneziĝis. Mi estis en Piccadilly Café kaj ĉiu devis stariĝi, kiam la orkestro ludis la germanan himnon kaj tiuj, kiuj ne stariĝis, estis elĵetitaj de la amasaĉo. Ĉiu kantis "Hoch der Kaiser," kaj multaj sendube volis, ke li estu malhoch.

Vendredon mi iris al la Brita Konsulo kaj volis scii, ĉu estas danĝere resti en Germanujo, kaj la respondo estis "Ne faru demandojn." Mi sendis la pakajojn al Londono kaj nur prenis kun mi malgrandan valizon, kiun mi perdis pro la premego de la popolamaso, enirante en la vagonojn; ĉiuj devis lasi la pakajojn sur la perono, ĉar ne eĉ estis sufiĉe da loko por la vojaĝantoj. Mi veturis per la plej rapida vagonaro, kaj mi estis pakita en la unua klaso kiel haringo. Mi renkontis multajn junulojn, kiuj diris "Vi iras al la milito, ĉu ne?" Mia respondo estis, "Ne, mi iras hejmen." Unu junulo diris al mi "Mi dankus Dion, se mi estus anglo." Unu junulon mi renkontis, kiu lasis fianĉinon hejme kaj

lia frato lasis edzinon kaj ses infanojn. Estas miloj tiaj en ĉiu lando. Ĉu vi miras, ke ili ne volas batali? Unu sinjoron mi renkontis, kiu ne povis paroli la anglan, Esperantan aŭ germanan lingvojn sed nur rusan kaj polan, sed estante judo mi parolis al li en tiu lingvo. Li rakontis al mi, ke li venis el Moskvo kaj deziras iri Amerikon, sed *tri* horojn antaŭ ol la ŝipo devis forvojaĝi la ŝipestro sciigis, ke neniuj ŝipoj devas forlasi la Hamburgan havenon. Du mil vojaĝantoj tiel ricevis ne-ripareblan frapon.

En Osnabruck mi devis atendi la vagonaron, kiu estis unu horon kaj kvaronon malfrua pro la mobilizado. Kvankam mi ne dormis por dudek kvar horoj mi ne volis endormiĝi tiam, ĉar mi ne deziris maltrafi la neeviteble malfruigintan vagonaron.

Mi ne povis iri de Hamburg, mi devis iri de Hook of Holland. En Rotterdam mi devis sanĝi vagonaron kaj atendi kelkajn minutojn. Mi ne volis manĝi, kvankam mi ne manĝis ion por tridek horojn, sed nur trinki. Mi trinkis akvon, la plej bonan akvon, kiun mi iam trinkis.

Ĉe Hook of Holland la ŝipo estis tiel plena, ke multaj devis atendi por alia ŝipo, se ĝi venos.

Multaj virinoj kaj kelkaj infanoj preskaŭ plorantaj deziris suriri la ŝipon, sed neeble. Kvardek ok horojn mi ne dormis kaj tridek horojn mi ne manĝis. Mia sufero nur estas muŝmordo kompare kun la sufero de aliaj. Tiuj, kiuj ne ĉeestis ne povas imagi.

Antaŭ ol mi forlasis Berlinon okazis 28 kunvenoj tie kaj en la ĉirkaŭaĵoj kontraŭ la milito. Mi ĉeestis unu kunvenon, kiu estis plenplena kaj la entuziasmo estis tre granda, sed bedaŭrinde la milita partio estas (espereble estis) tro forta.

JOZEFO ALMOND.

En Belgujo je la Tempo de la Malpacigo Eŭropa.

Kelkaj faktoj, pensoj kaj impresoj notitaj de Esperantisto dum kaj post la Mobilizado Be ga.

De J. L. STILWELL.

Sabato, 1a Aŭgusto, estis la unua tago de la Belga mobilizo kaj alarmmomento por fremdaj vizitintoj. Amerikanoj, angloj kaj alilandaj vizitintoj pomile tuj ekforflugis, fordonante siajn hotel—kaj vojaĝbiletojn multvalorajn por foriri el la danĝerzono. La anonco en la postmateno, ke pluaj vagonaroj ne vojaĝos al Svisujo kaj Germanujo, baldaŭ faris inter ili pli grandan malkontenton kaj tumulton, kaj oni eksentis la malboniĝadon de la situacio.

Por la Belgoj mem, sen konsidero de la milito, tiu estis tre grava afero, ĉar en multaj marbordaj kaj antikvaj urboj, la somero estas la sola sezono por ricevi vizitantojn kaj mongajni, kaj tia foriro de la geriĉuloj ĉiunaciaj signifas grandan perdon, kaj mult-okaze, ruinon.

La mobilizado estis farata kun rapideco kaj intereso, kaj post mallonga tempo, ĉiu strato estis plenigita de soldatoj ĉiagradaj. La stacioj dum la mobiliztempo estis la scenejoj de la sincera amo kaj koraj adiaŭoj. Oni atendis la forirojn de la patroj, edzoj kaj fratoj; tiam la parencoj returneiras hejmen, la aliaj...al pli malproksima destino.

Ĉiun haveblan publikan konstruaĵon prenis la militistaro kiel loĝejon por la miloj da soldatoj.

Vojaĝante dimanĉan matenon, mi havis tre kuriozan sperton. Sidinte en neokupata vagonarkupeo atendante la foriron, eniris en la kupeon franco, kiu vojaĝis Francujon por realiĝi kun sia regimento. Diskutante la militon, ĉar tio kompreneble estas la sola temo por diskuti, akompanis nin hungaro, kiu laŭordone faris

* Tiu Esperantisto, kiu havas simbolon de la 8a Kongreso kaj volas ĝi vendi, bonvole skribu al mi ĉe Brita Esperantista Asocio, 17, Hart-street, Bloomsbury, London, W.C.

ekskurson similan al mia franca kunulo, kaj kelkajn minutojn poste kunigis kun ni belgo; tio laŭ mia penso estis tre stranga okazo, kaj eĉ pli strange, kvankam kvar diversnaciaj estis kune, kaj kvankam la interparolado estis sole pri la milito, ne eĉ la plej malgranda malamikeco montris iu el ili.

En Bruges, tiu vidinda mezepoka urbo, loĝejo de la artaj verkoj de Memling kaj Jean van Eyck, urbo, kiu en la 20a jarcento restas tuta mezepoka en siaj konstruaĵoj kaj monumentoj, kaj de kiuj dependas la sorto, estonteco kaj prospero de la urbo, mi havis la okazon ĉeesti la foriron de la artilerio kaj kavalerio. Je la unua ekvidiĝo de la regimentoj la amaso ekscitiĝis kaj entuziasmiĝis; kriegoj de "Vivu Belgujo," "Vivu la Reĝo," resonadis tra la stratoj, ĉiuj kriis en la ĝenerala konfuzo kaj militfebzo, tiel ke mi, anglo, nur per malfacilaj penoj povis kviete resti kaj ne kunkrii. Neniam mi forgesos tiun momenton kaj la vizaĝojn de la soldatoj kaj popolamaso:—unu entuziasmaj kaj militemaj, aliaj mortpalaj pro timo kaj atendo. Sur ĉiu konstruaĵo en la urbo, granda aŭ malgranda, flutis la nacia standardo, kaj vere ĉie estis la milita febzo.

En la ĉefurbo Bruselo, oni nur preparis por la milito; butikoj kaj magazenoj ĉie estis fermitaj kaj barikaditaj, la komerco rapide malkreskis, kaj fremduloj rapide sentis la maleblecon de longa restado feliĉa, ĉar antaŭe la anonco estis disdonita ke la lasta ŝipo por Anglujo estis jam foririnta kaj ke multan riskon suferos ĉiu, kiu tie pli longe restos en Bruselo. Ankaŭ oni rimarkis, ke la Knaboskoltoj gardas la Reĝan Palacon kaj ankaŭ la Ĉefpostoficejon kaj aliajn publikajn konstruaĵojn. En ĉiu kafejo, en ĉiu renkontejo oni nur diskutis la militon kaj militfaradon ĝeneralan, tiel ke oni nur povis pensi, ke la tuta afero estis "un abîme de Pascal." Rimarkante interesan artikolon en Flandra ĵurnalo ĉe kiosko, mi aĉetis, legis kaj kia mia surprizo! la ĵurnalo estis la *Sportwereld* (Sportmondo), kaj ne eĉ iom eto da sporto enhavis ĝi—nur militaĵojn.

En Antverpeno kaj aliaj urboj la sama tumulto kaj sieĝpreparoj, kaj forflugo de vizitintoj post nur duonhora averto.

En Ostendo, inter du kaj tri miloj da personoj atendis la lastan ŝipon por Anglujo; multaj el ili forpasigis la antaŭan nokton dormante en la stacidomo, aliaj ĉeestante la foriron de soldatoj kaj militvagonoj ĉiaspecaj.

Je l' alveno de la boato, granda tumulto inter la atendantoj; ĉar oni kredis, ke la amaso estas tro granda por tia malgranda boato. Tiel, granda konfuzo, edzoj, edzinoj kaj gefiloj perdis respektive siajn geparencojn kaj amikojn, kelkaj iris sur la boaton sole, kelkaj sen siaj posedaĵoj. Soldatoj kaj policianoj estis tie por trankviligi la amason, sed tute vane, ĉar sufiĉe estis por fari pro la svenantaj virinoj kaj infanoj, dum ke la maristoj nur per siaj plej grandaj fortoj malebligis la enfalon en la maron de dekoj da aliaj.

La transiro estis farata sen okazo speciala, escepte ke oni devis forpreni la senfadenan signalilaron kaj demandi, al kiu haveno oni devas veturi. La angla batalŝiparo en la haveno de Dover kaj la ĉie krozantaj submar- kaj aliaj militŝipoj estis la lasta stadio en memorinda libertempo.

Fino KAMMERER tre kore dankas tiujn tre afablajn samideanojn, kiuj tiel volonte helpis al ŝi okaze de la Esperantista Heĝiro el Parizo, kiam ŝi havis la malfeliĉon perdi la mansaketon, kiu enhavis ŝian tutan monon. Tre feliĉe, tiu saketo jam revenis al Londono tute senmanka, do la afablaj donacintoj estas petataj komunikiĝi kun la sube citita sinjoro. Ian monon ne redonitan ricevos la Sek., B.E.A., por propagando.—W. H. BROWNE, *London Esperanto Club, St. Bride's Institute, London, E.C.*

Dek Ok Horoj en Parizo.

Rakonto de Amerikano.

"Eble ne estus konsilinde iri al Parizo, se oni havos militon!" mi diris angle al samideano en Londono, dum mi rapidis ŝanĝi en britan oron unu el miaj vojaĝaj ĉekoj.

"Nu, se estos milito, ni volos nepre ĉeesti por vidi ion interesan okazi!" diris li, kaj ni ĝustatempe alvenis al la stacio de Charing Cross por iri rekte al Parizo per vojo tra Folkestone kaj Boulogne.

Estis bela tago, kvankam iom tro varma, kaj ni havis komfortan vojaĝon ĝis Boulogne. La ŝipo estis preme plena, ĉar multaj britoj iris por Banko-libertempa ekskurso al Parizo. El ili eble du cent estis Esperantistoj, ĉiuj ĝojplenaj. Kredeble la plej granda grupo estis la Burnley'a. Ho, kiel bela kaj ebena estis la maro!

Post kiam ni facile preterpasis la ekzamenistojn de pakajoj, ni eniris vagonon rezervitan por Esperantistoj. De Boulogne ĝis Parizo estis tre varme kaj la aero estis plena de polvo, fumo, kaj cindroj de tempo al tempo. Unu kompatinda blindulo, kiu ne sciis, kie estas lia kunulo, troviĝis en nia vestiblo. Ni parolis al li kaj helpis pri liaj bezonoj. Preskaŭ ĉiu Esperantisto iris triaklase, kaj oni ne vojaĝis komforte pro la troa skuado.

Je la sesa vespere la tagon antaŭ la malfermo de la Deko ni alvenis ĉe la Gare du Nord. Ni atendis eble dek aŭ pli da minutoj por eltrovi, ĉu iu venis nin akcepti. Tiam ni vidis unu viron, kiu evidente agas kiel gvidanto. Li kondukis nin for de la stacidomo supren laŭ la strato Dunkerque'a ĝis la bulvarado, kaj sur ĝi al la Akceptejo. Por tio necesis almenaŭ unu horo. Se ne estus efektive serioza afero, precipe por la virinoj kaj knabinoj, el kiuj ĉiu portas sian valizon, estus tre amuza tiu labora piediro, ĉar oni diris, ke ni bezonos "nur dek kvin minutojn" por iri. Multafoje ni devis halti por permesi, ke la aliaj ĝisiru kaj ripozu. Neniu krom la gvidanto sciis, kien ni iras kaj ĉiuj francoj sur la stratoj rigardegis nin, kvazaŭ ni estus bando de invadantaj germanoj.

Kiam por la kvara fojo oni diris, ke efektive ni alvenos post "nur dekkvin minutoj," alia franca Esperantisto, kiu ĵus venis de la Akceptejo diris, ke ĝi estas fermita! (Ho ve!), sed ke oni malfermos ĝin je la oka kaj kvarono. "Oni povos iri al restoracio en la sama konstruaĵo," li diris, kaj, rekuraĝigite ni reekmarŝis portante niajn pezajn pakajojn.

La Esperantistoj (tiuj kiuj ne restis en la Gare du Nord por reveni anglujon kiel eble plej baldaŭ) sidiĝis apud du longaj tabloj. Oni devis longe atendi por havigi al si tason da teo kun iom da lakto kaj sukero kaj pecon da buterita pano. Oni mallaŭte antaŭen pasigis la ideon, ke la malferma kunsido de la Deko Kongreso estos kredeble la ferma. Mi ne povis ankoraŭ kredi tion, ĉar, kvankam en Londono oni parolis grave pri milito, mi opiniis, ke tio baldaŭ forpasos, kaj ĉio estos trankvila. Mi ne eĉ min sufiĉe gardis por ŝanĝi kelkan monon en francajn monerojn, kaj mi ne aŭdis, ke franca papera mono estas senvalora, kaj mi havis iom da malfacilaĵo pagante por nia manĝo per angla oro. Fine per helpo de du tri francaj Esperantistoj oni akceptigis la oron, kaj mi sukcesis ekhavi trinkon de akvo. Mi estis preskaŭ morte soifa, kaj la teo ne multe helpis. Kelkaj havis limonadon kaj kafon anstataŭ teo.

Je la oka kaj duono ni portis niajn valizojn en la "Akceptejon." Ho mi! Kiel bela loko. Neniu vorto krom "Palaco" povas esprimi mian kaj ĉies ideon pri tiu belega kongresejo. Ĉie estis preparita ĝis la plej malgranda detalo por la bezonoj kaj deziroj de la kongresanoj. Ricevinte niajn paketojn kaj

kartojn ni serĉis niajn loĝejojn. La loĝadisto ne estis en la Palace Gaumont kaj ne venis ĝis post unu aŭ du horoj. Dume mi iris trovi mian poŝtaĵon. Ve, ve! Mia numero ne estis sur la tabulo apud la poŝtoŝtelo kaj mi ne ricevis nek ankoraŭ nun ricevis mian poŝtaĵon.

Klopodante trovi amikojn per telefono ni trovis, ke ili forestas ĉe la landlimo kaj jam komenciĝis tagiĝi al ni la fakto, ke estas efektiva milito. Kelkaj, precipe la ĉefo de la grupo de Burnley, diskutis ĉu ili ne devas tuj eliri por Anglujo. Li diris ke eble oni ne estos en morta danĝero en Parizo sed ke kelkaj ne povas ricevi monon francan kaj ke, kvankam li havis tason da teo, li estas ankoraŭ "malsata kiel lupo." S-ro Mudie penis konsoli lin kaj la aliajn kaj fine iris kun ili al hotelo aŭ ien por doni al ili manĝi.

Pro tio, ke kelkaj el la Komitatanoj estis vokitaj al la landlimo, kaj oni ne sciis, kie ili lasis la paperojn, multaj klarigoj necesiĝis. En la Babilejo ĉirkaŭ cent homoj babiladas, konsultadas, diskutadas. La Komitato decidis havi kunvenon je la oka kaj duono matene. Dume la loĝadisto venis, sed li ne povis helpi min pro manko de paperoj, kaj mi ne ricevis la monon, kiun mi pagis tro malfrue por mia loĝado.

Iam inter la naŭa kaj la deknua mi aŭdis fraŭlinon demandi, ĉu ĉeestas aliaj el ŝia lando. Mi min prezentis kiel samlandanon kaj poste ŝi kondukis min kune kun alia Esperantisto al sia hotelo, ĉar je la deknua fermiĝis la Kongresejaj pordoj.

Per subtera veturilo ni iris al la Place de l'Opéra. Estis bela nokto. La aŭtomobiloj kuras rapide kiel en Nov-Jorko kaj estis multe da kriadado kaj kantado sur la stratoj la tutan (por mi preskaŭ sendorman) nokton. Tre komforta estis la ĉambro mia kaj la hotelestro eksterordinare afabla kaj komplezema.

Dimanĉon ni frue leviĝis sed ne manĝis. La ĵurnaloj diris, ke la fremduloj havas 24 horojn por elekti el Parizo, se ili ne volas sin registri ĉe la polico. Oni ne povis venigi fiakron, do ni prenis la valizojn pezajn kaj marŝadis rekte al la Gare du Nord. Estis longa piediro kaj laciga, sed la tago estis bela, kaj, kvankam la homoj sur la stratoj zorge rigardis nin por vidi, ĉu ni estas germanoj, ni bone alvenis je la naŭa kaj duono. Sed por eviti tro da scivoleco mi deprenis mian Kongresan signon. Unu el la multaj soldatoj sur la strato diris, "Ili ne estas germanoj."

Kian ĉagrenon! Sur la pordoj de l' Gare du Nord oni france anoncas, ke biletojn oni ne plu vendas! Ĉiu el ni iris vice por informiĝi, ĉu el angloj, aŭ Esperantistoj, aŭ francoj dum la aliaj gardas la pakaĵojn. Mi ne bone parolas france, sed mi aĉetis ses "petits pains." Estis grandega amaso da homoj antaŭ la stacidomo. Oni diris, ke vagonaro foriros je tagmezo, sed kiel ni povos?!

Fine ni eltrovis, ke oni enlasas fremdulojn en la stacidomon kaj kriante "Américaines" mi preterpasis la gvardion post la aliaj, dum ni portas la pezajn valizojn. Kiom ni jam sukcesis, tiom bone! Tiu estis granda paŝo. Estis la deka kaj duono. Ni trovis pli malgrandan amason tie, sed ni ne havis biletojn kaj oni diris, ke nur dek ok personoj povos eniri tra la pordego, kiam ĝi malfermiĝos, ĉar la rikoltistoj devos iri. Tuj antaŭ la deknua horo la homoj preme amasiĝis proksime de la vagonaro por Calais. Dume post ripetitaj petoj por biletoj mia samlandulino sukcesis doni iom da franca papera mono, funton da angla oro, kune kun kvin frankoj el arĝento por tri duaklasaj biletoj al Calais.

Oni malfermis la pordegon! Ĉiu premis la aliajn, por ke li nepre eniru. Fine mi sukcesis eniri dorsen entirante la grandan valizon. Oni demandis kie estas mia bileto kaj mi diris, "Ŝi havas tri!" kaj ni trafis! Restis ankoraŭ tri sidejoj en unu vagono kaj—kian ripozon! Ŝajnis al ni, ke preskaŭ miraklo okazis.

Soifaj ni estis treege, kaj mi feliĉe trovis akvon en la vagono.

Tra francujo la revena vojaĝo estis komforta kaj bela. Sur la Brita Markolo ni havis malkvietegan marveturon ĝis Dover. Multaj malsanis. La forta vento blovis la ondojn super la supran ferdekon sur niajn kapojn. Mi ne malsanis, sed la aliaj preskaŭ ĉiuj malsanis. Sur la ŝipo ni aĉetis biletojn de Calais ĝis Londono por Amerika papera mono, kaj alvenis en "Gajan Anglujon" je la oka vespere.

"Ĉi tiu estas la historia rifuĝejo de Reĝoj," mi diris, "kaj mi sentas min tute ekster danĝero!"

Post la Foriro el Parizo.

Dum la vojaĝo el Londono al la Kongreso, kiu sendube estas priskribita de aliaj, la plej frapanta impresio estis, ke la Esperantistoj ŝajnas kvaroble pli multenombraj ol la aliaj pasaĝeroj. Kvankam oni konsilis al ĉiu Esperantisto foriri kiel eble plej rapide el Parizo, mi restis en la urbo sep tagojn post la komenco de la mobilizado. Miaj amikoj diras, ke tia agado estas tre rapida movado por mi. La nuligo de la Kongreso estis terura ĉagreno kiel por mi, tiel ankaŭ por la aliaj. Sed Parizo dum militaj kondiĉoj estis interesega. Eble, S-ro Redaktoro, vi ne aŭdis pri la agada kunveno, ĉar neniuj okazis, sed oni havis malgrandan kunvenon dimanĉon posttagmeze en la salonego mem de la Gaumont-Palaco. Kelkaj Esperantistoj demandis "Kial ne kunveni?" kaj elfosiginte S-ron Chavet el la amaso da laboro, kiu minacis tute dispremi lin, la Esperantistoj en la Palaco kunvenis. S-ro Chavet supreniris la estradon. Li emociis faris la oficialan malfermon de la Kongreso, kaj esprimis la esperon, ke la venonta kongreso en Edinburgo kunvenos en pli feliĉaj cirkonstancoj. Li tiam alvokis skoton por fari inviton pro la skotaj samideanoj al la 11a Kongreso. Ĉar neniuj kolonelo aŭ oficiroj de la "armeo" de Britaj Esperantistoj ĉeestis en la ĉambrego, oni proponis, ke mi entreprenu tiun taskon. Mi diris kelke da vortoj, fanfaronante pri la beleco de Edinburgo (kvankam mi ne estas skoto), kaj certigis la samideanojn pri vera skota akcepto en la jaro 1915a, kiam mi mem jam spertis.

Kelkajn interesajn aventurojn mi havis en Parizo, trovante esperantistajn butikojn, kaj eĉ estante haltigita de franca esperantisto-soldato. Ĉe la stacidomo St. Lazare mi trovis esperantistan policanon, kiu malgrandigis la tempon necesan por preni bileton de ebla duontago ĝis kvin minutoj. Du Amerikanoj starantaj apude tute ne povis kompreni kiel la afero estas tiel facile aranĝita, kaj diris "Tio estas absolute mirinda." Nenia malagrablaĵo okazis dum la semajno. Orajn monerojn mi ŝanĝis sen ia perdo. Parizo estis tute trankvila eĉ de la unua tago de mobilizo, malgraŭ la supozata franca ekscitiĝemo. Je la kvara tago de la mobilizo oni fermis la kafejojn je la oka kaj la restoraciojn je la naŭa vespere. Oni pligrandigis la policanaron kaj ordonis la ĉesigon de ĉiu manifestacio, kaj difinis ĉevalsoldatojn por konservi ordon en la stratoj. Ĉio tio ĉi plitrankviligis la urbon ĝis tia grado, ke oni povis imagi, ke Parizo estas nur provinca urbeto.

La vojaĝo el Parizo ĝis Londono estis tute facila kaj agrabla. Ĝi daŭris pli longe ol kutime pro la halto ĉe ĉiu stacio sur la franca fervojo. La irado inter Parizo kaj Havre okupis naŭ horojn, anstataŭ tri, kio aldonis specialan intereson pro la signoj de milito ĉie videblaj. Soldatoj gardis ĉiun stacion, kaj vagonaroj plenaj de soldatoj, ĉevaloj, kaj pafilegoj konstante preterpasis nin. Alia signo de milito prezentis sin ĉe la kajo, ĉar la ŝipo akceptis nur britojn. Eĉ kelkaj Amerikanoj devis prokrasti sian foriron el Francujo. En Southampton la ŝipo estis "arestita" dum kvin horoj por atendi la militan piloton.—SEDRİK.

An Affecting Incident.

Whilst breakfasting on the Sunday morning in Paris, I was greeted by a German *samideano* who had been travelling in the remote parts of Belgium, and who had not heard the stirring news of the moment. I explained how matters stood as well as I could, and advised him to flee Paris without delay. I escorted him to the *Kongresejo*, and during the morning we took much counsel together, of course entirely in Esperanto, neither being able to speak the other's native tongue. In the confusion later we were separated, and before leaving I saw him seated with his luggage in the street outside the Gare du Nord, when he told me he had every expectation of being able to get away. Alas for his hopes, for on Wednesday, August 5, I received the following letter:—

PARIS, 2an de Aŭgusto, 1914.

TRE ESTIMATA SAMIDEANO,

Mia edzino kompreneble estas en granda zorgo pro mi. Oni retenas min ĉi tie, kaj mi ne scias kion fari. Eble vi havos la komplezemecon oferi poŝtmarkojn po 2½ pencoj por malfeliĉulo. Mi kore petas vin, bonvolu glui la markon sur la ĉi kuna letero, kaj sendu ĝin al mia edzino, eble tiamaniere ŝi ricevos sciigon de mi, direkte oni ne ekspedas leterojn al Germanujo.

Koran dankon antaŭe, eble iam la statoj pliboniĝos.

Tutkore via malfeliĉa amiko,

REINHOLD HUNGER.

Of course I posted the letter to S-ino Hunger, but can scarcely hope it has been delivered.

Doubtless S-ro Reinhold Hunger is well known to some of your readers. He is an Esperantist of many years' standing, and a fervent collector of foreign stamps.

J. J. BOURWOOD, Hastings.

Resolution.

Proposed by MR. RHODES MARRIOTT, seconded by MR. J. APPLEBAUM, and carried unanimously:—

"That, after hearing Mr. Mudie's explanation why he returned from Paris to London on Sunday, instead of keeping to his determination to remain in Paris till 8.30 p.m. on Sunday, to take part in the suggested opening and closing of the Congress, we are unanimously of opinion that under the extraordinary circumstances there was no other course open to him as a sensible man, and we exonerate him entirely from all blame in the matter, and deeply sympathise with him in the unfortunate position in which he found himself, which was aggravated by the serious indisposition of his mother, and that we are assured that all Esperantists who know our esteemed president will agree with us that he continues to merit the whole-hearted confidence of the British Esperantistaro."

On the motion of MR. G. W. LEE, of Boston, U.S.A., seconded by MISS TORDOFF, it was further resolved

"That the above Resolution be printed in the next issue of THE BRITISH ESPERANTIST."

At the rooms of the B.E.A., Monday, August 3, 1914.

En Hotelo.—Unua Gasto: Ho, fi! jen estas ero de kombilo en mia supo. *Dua Gasto:* Ĉu vi volas, ke por dudek centimoj oni tien metu tutan kombilon?—Laŭ *Pikarda Stelo*.

B.E.A.

Organizo de la Propagando.

Kaŭze de la Eŭropa Militado nun ekzistanta la projekto de propagando jam anoncita en B.E. estas forlasita. Estas evidente, ke tia laboro en la nuna malfeliĉa tempo estus absolute vana. Espereble en la venonta printempo la aferoj de Eŭropo estos trankvilaj, kaj en tiu okazo la projekto de propagando estos tiam priatentata.

La Sekretario de la B.E.A. farante tiun ĉi anoncon, petas la indulgon de klientoj kaj korespondantoj, se li persone ne respondas komunikaĵojn. Li proponis siajn servojn al la registaro (kun la aprobo de la Konsilantaro) kaj dum kelkaj semajnoj amuzos sin gardante telegrafajn liniojn sur la vojoj en la provincoj.

Jus Ricevitaj Sciigoj de Kongresa Organizinto.

Kun plezuro mi konstatis, ke la granda plimulto de la britaj ĉeestintoj stoice akceptis la tutan aventuron kaj sen iu plendo revenis al sia hejmlando. Al ili kaj ankaŭ al la du—tri grumbuloj kaj malfideluloj mi volas doni kelkajn lastajn konsilojn pro la cirkonstancoj:

Oni ne timu pri la Kongresaj Dokumentoj kaj la Insignoj. Ĉio estos sendata al la kongresanoj, tuj post kiam la Poŝta servado estos reorganizita en Francujo, sed estas necese, ke ĉiu estu pacienca, tial ke verŝajne la dokumentoj ne povos esti sendataj antaŭ la fino de la milito.

Repago de mono sendita antaŭ la Kongreso por loĝado, ekskursoj kaj teatraĵoj estos farataj, tuj kiam la cirkonstancoj permesos. Vi nur por la momento havu fidon en la Komitato, kiu nuntempe aranĝas la kalkulojn.

La firmo *Cook kaj Filoj* petas la samideanojn, kiuj sin turnis al ĝi por la vojaĝ- kaj hotelaranĝoj en Parizo, ke ili resendu al ĝia Ĉefoficejo, Ludgate Circus, London, E.C., la diversajn biletojn, hotel-kvitancon, k.t.p., kiujn ili posedas, kun letero (covering letter) en koverto markita "Esperanto Congress." Al ĉiuj, kiuj tion faros la firmo sendos kiel eble plej baldaŭ ĉekon por parto de la sumo pagita.

Tiu firmo ankaŭ petas, ke mi sciigu la samideanojn, ke ĝi metas sin je ilia dispono por serĉi pakajojn, kiujn ili povus eble esti perdintaj en Parizo aŭ survoje al Anglujo. Estos necese, por faciligi la serĉadon, ke la perdinto sendu plenan priskribon de la pakajoj, kun la ŝlosiloj, al "Conducted Tour Department," Messrs. Cook & Sons, Ludgate Circus, E.C. La retrovitaj pakajoj estos resendataj al la posedantoj kiel eble plej rapide kaj laŭ la plej malgranda kosto.

S-ro Gracey sciigas min, ke la Firmo *Dean & Dawson* faras saman peton, kiel S-roj Cook al tiuj, kiuj utiligis ilian servadon.

Por fini mian serion de artikoloj pri la "Deka," mi volas en mia nomo kiel en la nomo de la ĉeestintoj, danki kaj gratuli la Organizan Komitaton kaj la Parizajn Gehelpantojn pri kaj pro ilia grandega laboro favore de la Kongreso.

En la nomo de ĉiuj britaj samideanoj, mi volas deziri al ĉiuj malfeliĉuloj, kiuj devis iri al la landlimo, ke ili revenu al siaj familioj kaj al ni kiel eble plej rapide kaj bonsane.

P. BLAISE,

125, Hambalt-road, Clapham, S.W.

The British Esperanto Association (Inc.).

CANDIDATES FOR MEMBERSHIP.

EXTRACT FROM RULES.—“If no objection shall be lodged within fourteen days, the Secretary shall inform the candidate that he is admitted as a member.”

N. G. BEVAN, “Carngham,” Spencer-road, Mosman, Sydney, N.S.W.; HANS BAUMGARTNER, “The Angles,” Royal Promenade, Eastbourne; Miss L. A. HARVERSON, West Croft, Margate-road, Ramsgate.

PASSED PRELIMINARY EXAMINATION.

*RICHARD BRACEWELL, *JOHN W. HUDSON, ALBERT THOMPSON, Padiham; *HERBERT PARKER, *WALTER TAYLOR, *WILFRED LONG, Burnley.

PASSED ADVANCED EXAMINATION.

FRANCIS G. ARCHER, Oxhey, Watford; Dr. G. PUGIN MELDON, Dublin; E. DEPLEDGE, Halifax.

* Denotes that the candidate has passed with distinction.

Emergency Committee, August 6, 1914.

Vote of thanks to the Organizing Committee of the Tenth Esperanto Congress.

Al GENERALO SÉBERT kaj la Organizintoj de la Deka Kongreso, Parizo.

Teksto de Deziresprimo.

La Konsilantaro de la BRITA ESPERANTISTA ASOCIO, speciale kunvenigita, deziras plenkore danki la Organizan Komitaton de la Deka Kongreso en Parizo por la rimarkindaj klopodoj de ili faritaj, kaj esprimas sian plej sinceran simpatian kun la gepatroj kaj frato de Sir Edward Anwyl okaze de lia morto.

Ili forte esperas, ke la franca Esperantistaro ne multe suferos pro la militado, kaj ke la benoj de la paco baldaŭ restariĝos.

PREZIDANTO.

Respondo de Generalo Sébert.

PARIS, Aŭgusto 13, 1914.

Sinjoro Prezidanto de la Brita Esperantista Asocio, 17, Hart-street, London, W.C.

TRE ESTIMATA SINJORO PREZIDANTO,

La Konstanta Komitato de la Kongresoj kaj la Loka Organiza Komitato de la Deka Kongreso plej kore dankas la Konsilantaron de la Brita Esperantista Asocio pro ĝia afabla letero de la 7a de Aŭgusto lasta. Ni ankaŭ esperas, ke la abomenaj cirkonstancoj, kiuj nebligis nian Dekan Kongreson, ne alportos tro da sufero al la Esperantistaro, kaj ke, post reveno de la paco, nia movado daŭrigos sian progresadon, ĝis la fina triumfo.

Bonvolu, ricevi, Tre Estimata Sinjoro Prezidanto, miajn korajn salutojn.

La Prezidanto de la Konstanta Komitato de la Kongresoj,

H. SÉBERT.

Fako de Korespondado Internacia (F.K.I.).

Sub tiu ĉi rubriko oni enpresas malgrandajn anoncojn de tiuj el niaj legantoj, kiuj deziras korespondadi kun alilanduloj. Ĉiu anoncanto devas pagi ses pencojn (25 spesdekojn) por trilinea enpresaĵo kiel sube (pli ol tri linioj po tri pencoj por ĉia komencita linio); ĉiu MEMBRO de la Asocio havas la raiton fari unu enpresaĵon senpage. *Bonvolu skribi legeble, rekte al la Redakcio.*

539. Molins de Rey (p. Barcelona) Hispanujo.—S-ro Luis Snatacana, strato Corretera, 71, deziras korespondadi per ilustr. p.kartoj kun alilandaj samideanoj. Ĉiam respondos. (117)

546. Sheffield (Anglujo).—S-ro William Fieldsend, komencanto, deziras korespondadi kun pliprogresintaj samideanoj alilandaj. (x)

547. Bilbao (Hispanujo).—S-ro F. Zarzosa, F del Campo 3, deziras interŝanĝi bonajn poŝtmarkojn kaj p.k. kun tipoj kaj kostumoj.

548. Jilemnice (Bohemujo) Aŭstrio.—S-ro Karel P. Stretka, profesoro de naturscienco, deziras interŝanĝi ĉiuspecajn naturaĵojn kun samideanoj en Aŭstralio. (x)

549. Sydney (N.S.W.) Aŭstralio.—S-ro N. C. Bevan petas, ke liaj korespondantoj notu lian novan adreson: “Carngham,” Spencer-road, Mosman.

550. Hornsey (London, N.).—S-ro Charles H. Edmonds, 73, Sydney-road, deziras korespondadi kun Naturisto eksterlande (aĝo 16).

Council Meeting, B.E.A.

Held at the Offices of the Association on Monday, August 17, 1914, at 6.30 p.m. Present: Mr. H. B. Mudie (chairman), Messrs. P. Blaise, J. Bredall, P. J. Cameron, C. E. Cowper, H. A. Epstein, Harrison Hill, R. Holder, G. Mercer Hollis, A. Honeysett, B. E. Long, W. Phillimore, F. M. Sexton, A. Sharp, S. H. Taylor, J. M. Warden, Misses L. S. Grant, C. M. Holmes, E. A. Lawrence, A. Schafer, J. Wynter. In Attendance: Mr. E. A. Millidge, The Secretary.

Sir Edward Anwyl.—The following resolution of condolence was passed in regard to the late Sir Edward Anwyl, a member of the Association:—

“La Konsilantaro de la B.E.A. esprimas plej sinceran simpatian kun la gepatroj kaj frato de Sir Edward Anwyl okaze de lia morto.”

Esperanto Day.—Owing to the disturbed state of affairs, it was decided to abandon Esperanto Day arranged for September 12.

Emergency Committee.—It was reported that a meeting of the Emergency Committee had been held on August 6. The Minutes of that meeting were read and approved.

Paris Congress.—The following resolution was passed:—

“The Council thanks the British Esperantists for their loyal attempt to participate in the Paris Congress. The Council trusts that all have safely returned after their unique experiences, and will spare no effort to promote the adoption of Esperanto in furtherance of a better feeling among the peoples.”

Financial Situation.—A letter was read from Mr. Page as to the possible desirability of decreasing the number of pages in the *Esperanto Monthly*, but it was considered unnecessary to make any alterations at present in the form of the *Esperanto Monthly* and of THE BRITISH ESPERANTIST.

Por ke la Biblioteko de B.E.A. estu kieleble plej utila al la Brita Esperantistaro, oni decidis permesi al la Fratuloj de la B.E.A. pruntepreni iun el niaj malnovaj libroj, kondiĉe ke la poŝtelspezo estu sendata kun la peto, kaj ke la libro ne estu detenata pli ol unu semajnon. Se la ricevinto deziras ĝin teni pli longe, li devos pagi 3p. por ĉiu plua semajno.

Council and Executive Meetings, B.E.A.

Notice is hereby given that the next meeting of the Council will be held at the Offices of the Association, 17, Hart-street, London, W.C., on Monday, Sept. 21, 1914, at 6.30 p.m. A Meeting of the Executive Committee will follow the Council Meeting.

H. CLEGG, Secretary.